

Redactioneel

En daar is alweer het tweede nummer van de Mourik van 2006. Het gaat helemaal goed komen dit jaar en we hebben nog een kersteditie te gaan!

In deze overvolle Mourik eindelijk het langverwachte Gelderse Poort-verslag van 2005, een zeer uitgebreid artikel over de Mulderskop van Michiel van der Weide, een aantal lezenswaardige stukjes proza over de enerverende Big Day en Marcel Bingley vertrouwde zijn zielenroerselen over het Amelandkamp toe aan alle Mourikers. De man met ogenschijnlijk zeeën van tijd, Remco Wester, wist weer flink wat pagina's waarnemingen te rangschikken. We moeten hem echt afremmen, want anders tikt hij zo een hele Mourik in zijn eentje vol...

Ter voorbereiding van de Algemene Ledenvergadering van 19 okt de notulen van de voorjaarsbijeenkomst.

Vergeet achterin deze editie niet om naar de komende activiteiten en excursies te kijken (en vooral deel te nemen!).

Namens de redactie,
Harvey van Diek

Sluitingsdatum kopij volgende Mourik: 31 okt. 2006

Noteert in den agenda: donderdag 19 okt. 2006
Algemene Leden Vergadering in wijkcentrum Burghardt
(Burghardt v/d Berghstraat 112) vanaf 20.00 uur

Broedvogelmonitoring van de Gelderse Poort (Nederlandse deel) in 2005

Harvey van Diek, Pr. Willem Alexanderstraat 53, 6576 BL, Ooij, info@harveyvandiek.nl,
Frank Majoor, Poststraat 18, 6828 EK Arnhem, 026-3517931, majoor@bos.nl

Inleiding

De Gelderse Poort is in 2005 voor het zeventiende achtereenvolgende jaar integraal geïnventariseerd op een groot aantal broedvogelsoorten. De inventarisatie omvat niet alle broedvogelsoorten, maar is gericht op moeras- en weidevogels en op alle schaarse soorten en kolonievogels (de zogenaamde BMP-B van SOVON). Deze inventarisatie is een gezamenlijk project van de Vogelwerkgroep Arnhem en omstreken en de Vogelwerkgroep Rijk van Nijmegen en omstreken, verenigd in de Faunawerkgroep Gelderse Poort. De Provincie Gelderland steunt het project in het kader van plattelandsvernieuwing, mede gefinancierd door Staatsbosbeheer Gelderland, Waterschap Rijn & IJssel, Stichting Twickel en SOVON. Dit artikel is geschreven als jaarlijkse update van het rapport 'Vogels van de Gelderse Poort, broedvogels 1960-2000'. Dit jaar is er ingezoomd op de Rode Lijst-soorten. In 2005 werden in totaal 35 soorten van de Rode Lijst Vogels vastgesteld. De Boerenzwaluw, Grauwe Vliegenvanger, Ringmus en Huismus, hoewel op de Rode Lijst, zijn niet integraal geteld, maar broeden naar alle waarschijnlijkheid wel in de Gelderse Poort. Hieronder zal van de overige vastgestelde Rode Lijst-soorten een korte beschrijving worden gegeven. Het Nederlandse deel van de Gelderse Poort bestaat uit drie deelgebieden. 1) Ooijpolder, 2) uiterwaarden ten noorden van de Waal, te weten de Bemmelse en Gendtse Polder en Klompenwaard en 3) Rijnstrangen inclusief de aangrenzende polders en uiterwaarden.

Weer en rivierwaterstand

Het weer is van invloed op de activiteit van vogels en daardoor op de doelmatigheid van het inventariseren. Harde wind, neerslag en lage temperaturen zijn belemmerende factoren. Veel territoriale activiteit neemt, zeker bij vogels, ook af bij hoge temperaturen. Vandaar een korte beschrijving van het weer in het broedseizoen van 2005 aan de hand van de maandoverzichten van het KNMI.

April was zeer zacht (gemiddelde 10,4 °C tegen 8,3 °C normaal), nat (62 mm neerslag tegen 43 mm normaal) en zonnig (189 zonuren tegen 162 normaal). De eerste dagen van de maand waren zonnig evenals de periode van de 21e tot de 24e. De tweede decade van de maand was somber met veel bewolking en lage temperaturen. De meeste neerslag viel in het midden van het land. Het noorden bleek deze maand een stuk zonniger dan het zuiden.

Mei had een normale temperatuur en hoeveelheid neerslag en was aan de zonnige kant (226 zonuren tegen 209 normaal). Mei ging warm van start. Direct al op 1 mei werd in De Bilt de eerste zomerse dag (minimumtemperatuur 25,0 °C of hoger) van het seizoen genoteerd. In het zuiden werd het op die dag lokaal tropisch warm (minimumtemperatuur 30,0 °C of hoger). Van 5 tot en met 18 mei volgde een tijdvak met temperaturen beneden normaal, vaak met een stevige wind. Tijdens enkele nachten

kwam het in dit tijdvak lokaal tot lichte vorst. Aan het eind van de maand werd het op een aantal dagen fraai en zeer warm weer.

Juni verliep zeer warm, zonnig (250 zonuren tegen 192 normaal) en gemiddeld over het land vrij droog. De eerste helft van de maand was het op de meeste dagen koel voor de tijd van het jaar, daarna werd het zomers warm. De warmte resulteerde in een landelijke hittegolf. De gehele maand verliep vrij droog, echter de laatste dagen van de maand kwamen er plaatselijk zware buien voor, soms met onweer. Plaatselijk viel meer dan 80 mm in twee uur tijd.

Juli was aan de warme kant, maar verliep nat (116 mm neerslag tegen 70 mm normaal) en somber (163 zonuren tegen 201 normaal).

Vrij koel en regionaal zeer nat was het van 4 tot en met 8 juli. Daarna werd tot en met de 17e overwegend droog, vrij warm en meestal fraai. Vanaf de 18e raakte de zomer het spoor bijster met onstandvastig, somber en soms nat weer met temperaturen die op de meeste dagen beneden het langjarige gemiddelde lagen.

Naast het weer is ook de rivierwaterstand van grote invloed op de verspreiding van de broedvogels, met name in de uiterwaarden. In 2005 bereikte op 17 februari de rivier met 13.33 meter zijn hoogste stand. Dit betekent dat alle openstaande (zoals in Gendt en de Oude Waal) en onbekade uiterwaarden (zoals in Erlecom en Klompenwaard) min of meer onder staan. Uiterwaarden met een hoge zomerdijk en dichte sluis (zoals de Millingerwaard) blijven droog, alhoewel ze wel door kwel wat gevuld raken. Vervolgens is het water weer snel gezakt. Gedurende het broedseizoen zijn de uiterwaarden verder droog gebleven.

Resultaten van de Rode Lijst-soorten

In de Gelderse Poort kwamen in 2005 35 soorten tot broeden die op de Rode Lijst van bedreigde vogelsoorten (Rode Lijst Vogels) staan tot. In tabel 1 staan alle geïnventariseerde soorten op een rij met het aantal territoria erachter. Voor de volledigheid zijn ook alle territoria vanaf 1989 vermeld. De jaren 1990 en 2001 zijn uit de reeks weggelaten in verband met een onvolledige inventarisatie. Het moge duidelijk zijn dat de Gelderse Poort een belangrijk leefgebied is voor veel schaarse soorten en dan met name voor bijna de helft van alle soorten op de Rode Lijst.

Dodaars *Tachybaptus ruficollis*

Van de Dodaars werden in 2005 27 territoria in de Gelderse Poort gevonden. Dit jaar was het op een na slechtste jaar voor de Dodaars, slechts in 1996 werden er in de gehele Gelderse Poort minder territoria geïnventariseerd. De verdergaande verdroging zal deze soort ongetwijfeld parten spelen. De aantallen van de topjaren 1989 en 2000, respectievelijk 57 en 62 territoria worden bij lange na niet gehaald.

Roerdomp *Botaurus stellaris*

Wie had kunnen denken dat 2004 de boeken in zou gaan als het jaar van het uitsterven van de Roerdomp in de Gelderse Poort. Het voortbestaan van moerasvogels, waaronder de Roerdomp, is in hoge mate afhankelijk van de waterhuishouding in de Rijnstrangen. Het waterpeil in dit gebied is de afgelopen jaren met een minimum stand van rond de 9.75 meter te laag geweest voor de kritische moerasvogels. De waterstand in de Rijnstrangen is al jaren een onderwerp van discussie tussen beheerders, boeren en beleidsmakers. Dankzij goed overleg tussen diverse betrokken partijen lijkt het tij (voorlopig) een klein beetje te goede te keren. Na een waterstandsverhoging konden er in 2005 weer vijf territoria genoteerd worden. We mogen nog niet te vroeg juichen, maar de eerste resultaten zijn positief.

Woudaap *Ixobrychus minutus*

Naast de Roerdomp, lijkt ook de Woudaap een beetje geprofitteerd te hebben van de nattere moerasgebieden. In 2005 werden in totaal vier territoria doorgegeven. Dit zou het hoogste aantal betekenen sinds eind jaren 80. Daarbij dient wel aangetekend te worden dat er gedurende het seizoen nooit meer dan twee Woudapen tegelijk zijn gehoord. Aangezien ze zich over redelijke afstanden kunnen verplaatsen, is het niet ondenkbaar dat het werkelijke aantal territoria een fractie lager ligt. Een extra reden om de komende jaren gerichte zoekacties te ondernemen om het exacte aantal Woudapen in de Gelderse Poort te kunnen bepalen.

Wintertaling *Anas crecca*

De Wintertaling staat voor het eerst op de Rode Lijst. De landelijke afname t.o.v. de jaren 70 bedraagt zo'n 25-50%. Ook aan de Gelderse Poort gaat de teloorgang niet voorbij. Met moeite kon een territorium gevonden worden in de Ooijsche Graaf en het Bergse Hoofd in het Rijnstrangengebied. De Wintertaling kende een goed jaar in 1991 met 24 territoria. De jaren erna daalde het aantal gestaag. In de jaren 2003 en 2004 werden geen territoria gevonden.

Zomertaling *Anas querquedula*

De Zomertaling is een broedvogel van open moerassen en agrarisch gebied met voedselrijke sloten en ondiepe plassen, voorzien van rijke, niet al te hoge en dichte water- en oevervegetatie. In de Gelderse Poort is de stand onderhevig aan fluctuaties. Het topjaar was 1989 met 67 broedparen, het slechtste jaar was 1996 met slechts 11 paren. De laatste jaren schommelt de stand rond 15 territoria.

Slobeend *Anas clypeata*

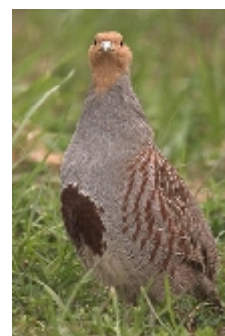
Met 59 territoria hield de Slobeend in 2005 gelijke tred met 2004 (56 territoria) en 2003 (63), maar de recordaantallen uit eind jaren 80, 1989 (239) en 1990 (170 territoria) worden bij lange na niet gehaald. De landelijke aantallen ten opzichte van de jaren 60 zijn met zo'n 25-50 % afgenomen. In de voorheen schaarser bezette gebieden is de Slobeend verdwenen en ook in het agrarische gebied heeft hij een veer moeten laten. De Oude Waal met 14 territoria, Bemmelse polder (20) en Gendtse Polder (9) zijn de belangrijkste broedgebieden in de Gelderse Poort voor de Slobeend.

Boomvalk *Falco subbuteo*

Met jaarlijks een handjevol territoria is de Boomvalk in de Gelderse Poort een zeer schaarse maar jaarlijkse broedvogel. Het aantal varieert van 8 (1989) tot 3 (1993, 1996). De zeven gevonden territoria in 2005 zitten daar tussenin. De hogere aantallen Haviken, de grootste predator van met name nestjongen, hebben (nog) geen invloed op de boomvalkenstand. De landelijke achteruitgang van de Boomvalk hangt ook samen met de afname van de Zwarte Kraai. Het gros van de Nederlandse Boomvalken broedt namelijk in kraaiennesten. Het vogelvrij verklaren van de Zwarte Kraai heeft een negatief effect gehad op de aantallen Boomvalken. Daarnaast speelt mee dat belangrijke prooidieren als mussen, zwaluwen en leeuweriken sterk afgenomen zijn.

Patrijs *Perdix perdix*

Het lijkt alweer eeuwen geleden dat het miegelde van de Patrijzen in ons land. Ten opzichte na de jaren '70 is de stand landelijk met meer dan 95% afgenomen. Ook in de Gelderse Poort heeft de Patrijs veel terrein verloren. Van de 260 paar die in 1991 nog gevonden werden, zijn er in 2005 nog maar 52 over. Een verlies van 80%. Met het verdwijnen van de heggen, hagen en verruigde terreintjes lijkt de teloorgang voor de Gelderse Poort nog niet gestuit.

Porseleinhoen *Porzana porzana*

Het karakteristieke geluid van een territoriale Porseleinhoen werd in 2005 op twee plaatsen in de Gelderse Poort gehoord, bij de Oude waal en in de Millingerwaard. Verder bleef het stil. Op basis van de interpretatiecriteria mogen deze twee meedoen. De twee jaar ervoor werden er geen gehoord. Alleen in 1994 (een extreem lang nat voorjaar) werden maar liefst 12 territoria opgevoerd. Dit moet als een uitschieter beschouwd worden.

Kwartelkoning *Crex crex*

Een van de laatste voorjaarsgasten zijn Kwartelkoningen. Het gros komt in de loop van mei aan. Het afgelopen jaar was een mager jaar voor de koningskwartel, zeker na de hoopvolle opleving in 2000 toen er maar liefst 46 gelokaliseerd werden. De vraag is nu waarom 2000 een uitschieter was. Mogelijk ligt de oorzaak in het toen zeer natte Oost-Europa waardoor veel Kwako's verdreven waren en bij ons terecht kwamen. Alleen in de Rijnstrangen werden Kwartelkoningen gehoord, zeven in totaal. Daarmee ligt het totaal op het niveau van 1989. Het is afwachten of de betere jaren 1998-2004 terugkeren de komende jaren.

Watersnip *Gallinago gallinago*

Een ander zorgenkindje is de Watersnip, niet alleen landelijk, maar ook in de regio. Met moeite kon er nog één territorium worden opgevoerd en wel in de oostelijke Bemmelse Polder. De Watersnip staat in de Gelderse Poort op het randje van uitsterven. Verdroging door kunstmatige waterpeilverlaging en veranderingen in de landbouw zijn de belangrijkste oorzaken. Het hoogste aantal werd gemeten in 1989, toen er nog 38 hemelgeiten in de Gelderse Poort een fraaie zomeravond konden opsieren met ritmisch gemekker. Landelijk gezien is de Watersnip met maar liefst 85% afgenomen t.o.v. de jaren zeventig. Zo'n 1200-1500 broedparen zijn er nog slechts over.

Grutto Limosa limosa

De grootste klappen in de vogelstand vallen onder de weidevogels. Ook de 'Koning van het weiland', de Grutto ruimt lang maar heel zeker het veld. In het te droge en te intensief beheerde Gelderse Poort is er haast geen plek meer voor de Grutto. De trend gaat van 391 broedparen in 1989 naar 55 in 2005. Een terugval van maar liefst 80%. Alleen in de Bemmelse Polder lijkt nog een klein bolwerk stand te houden. De vraag is hoe lang de Grutto het hoofd nog boven het maaiveld kan houden in de Gelderse Poort.

Tureluur Tringa totanus

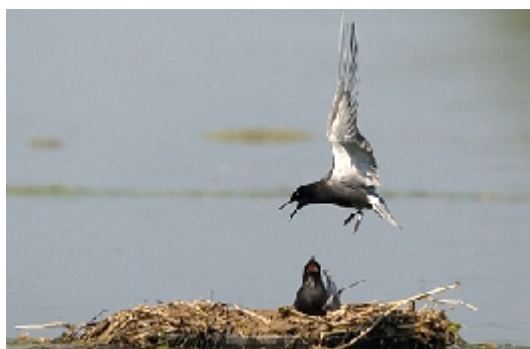
De Tureluur houdt van vochtige, kruidenrijke graslanden. Deze graslanden worden helaas in Nederland en ook in de regio steeds schaarser. De aantallen zijn landelijk t.o.v. de jaren '70 met meer dan 50% afgenomen. Met name het oosten de hogere zandgronden kregen een terugval te verwerken. In het westen en noordwesten van ons land herstelde de soort zich. De Gelderse Poort is de terugval ook erg goed merkbaar, maar minder dramatisch dan van een aantal andere weidevogels. Het hoogste aantal werd gevonden in 1991, 221 territoria. Daarna stabiliseerde de soort zich op een lager niveau van rond de 90 paar. Dit aantal werd in 2005 niet gehaald. Het laagste aantal uit de reeks werd afgelopen jaar gemeten, slechts 60 broedparen. Het bolwerk wordt gevormd in Bemmelse Polder West waar 27 broedparen werden aangetroffen.

Visdief Sterna hirundo

De Visdief is opportuun; hij broedt op spontaan ontstane plekken en schaars begroeide terreinen langs de kust en binnenwateren. Alleen in de eerste jaren van de grootschalige broedvogelkartering in de Gelderse Poort werden behoorlijke aantallen gehaald in 1989 (45) en 1991 (30). Daarna viel de stand enorm terug naar zo'n handjevol per jaar. In 1994 werden nog tien territoria gevonden, maar dat is het hoogste aantal gebleven in de jaren erna. In 2005 bleef het aantal steken op zeven.

Zwarte Stern Chlidonias niger

De Zwarte Stern is in de Gelderse Poort inclusief het Duitse deel al jaren stabiel. De soort is overigens geheel afhankelijk van nestvlotjes, natuurlijke broedsels zijn (nog) niet vastgesteld. Daarvoor is drijvende water-vegetatie als krabbescheer onontbeerlijk. Deze

vegetatie ontbreekt nochtans in de Gelderse Poort. In 2005 lag het aantal exact gelijk aan 2004 namelijk 134. In totaal werden 242 jongen vliegvlug, wat een gemiddelde van 1.8 jong per paar maakt. Dit is een uitzonderlijk goed broedsucces (gegevens Max van Dongen en Theo Weijers). Landelijk ligt de stand op 1000 - 1400 broedparen, een afname van 85% te opzichte van eerdere jaren. De belangrijkste bolwerken van Zwarte Sterns zijn te vinden in het Hollands-Utrechtse veenweide- en

plassengebied, Noordwest-Overijssel, Friesland en de Gelderse Poort. Onze regio is voor de Zwarte Stern dus van levensbelang.

Zomertortel Streptopelia turtur

De Zomertortel, voorheen Tortelduif geheten, kende in 2005 een lichte opleving. In totaal werden er verspreid over de regio 73 territoria aangetroffen. Dit is 16 meer dan in de jaren 2003 en 2004. Het dieptepunt was 1993 toen slechts drie territoria werden gekarteerd. Het recordaantal van 104 werd genoteerd in zowel 1997 als 1998. Het bolwerk werd in 2005 gevormd door de Millingerwaard. Maar liefst 25 broedparen wisten dit steeds ouder wordende ooibos op waarde te schatten.

Koekoek Cuculus canorus

Een lastig te inventariseren soort is de Koekoek. Mannetjes kunnen zich over enorme afstanden verspreiden waarbij ze ook in territoria van andere mannetjes verzeild raken. De gevonden territoria zijn dan ook maar een benadering van het werkelijke aantal. In totaal bleef de teller in 2005 steken op 92 territoria, een record!

Kerkuil Tyto alba

De broedgevallen van de Kerkuil worden jaarlijks zeer nauwkeurig in kaart gebracht door de werkgroep Kerkuilen. Het aantal Kerkuilen in de Gelderse Poort schommelt de laatste jaren gemiddeld rond de tien. Dit is een verdubbeling van het eerste integrale jaar dat de gehele Gelderse Poort werd geïnventariseerd. Landelijk gaat het ook steeds beter met de Kerkuil en het kan maar zo zijn dat hij niet meer op de volgende Rode Lijst voorkomt. Ten opzichte van de jaren zestig is de stand overigens met zo'n 30% afgenomen en staat ie te boek als 'kwetsbaar'.

Steenuil Athene noctua

De Steenuil staat op de Rode Lijst omdat (hoogstam)boomgaarden en het kleinschalige cultuurlandschap steeds meer verdwijnen. Ook het verkeer eist veel slachtoffers. Ten opzichte van de jaren 70 is de stand met zo'n 50-75% afgenomen. Het rivierengebied is tegenwoordig een van de belangrijkste leefgebieden van de Steenuil. De 61 territoria die in 2005 gevonden werden, is een lichte stijging t.o.v. 2004 (58 territoria). Topjaren waren 1989 (159), 1991 (144) en 1994 (128). Maar dat is al weer jaren geleden.

Ransuil Asio otus

De derde uil van de Rode Lijst Vogels die in de Gelderse Poort tot broeden komt is de Ransuil. De trefkansen van deze nachtbaker zijn laag, doorgaans wordt het aantal territoria bepaald aan de hand van piepende jongen later in het voorjaar. In 2005 werden er zes gevonden, een minieme opleving t.o.v. 2004. Wellicht zorgde de betere muizenjaren voor een kleine opleving. Het recordaantal van 28 uit 1989 werd bij lange na niet gehaald.

Groene Specht Picus viridis

De 'Lachende Hans' zit weer in de lift; de aantallen nemen de jaren weer enigszins toe na de magere jaren 80. Het recordaantal van 32 kon worden opgevoerd voor 2005. De Groene Specht belandde op de Rode Lijst omdat de aantallen met name op de hoge zandgronden dramatisch achteruitgingen. Alleen in het westen en het rivierengebied namen de aantallen toe. Omschakeling naar ander voedsel (zwarte mieren i.p.v. rode bosmieren) betekende waarschijnlijk een redding voor de Groene Specht.

Veldleeuwerik *Aluada arvensis*

Een van de grootste verliezers van de laatste decennia is de Veldleeuwerik. De eens meest talrijke vogel staat thans in dieprood op de Rode Lijst. De grootste klappen vielen in de graslanden, terwijl de aantallen op bouwland halveerden. Op grote open heidegebieden bleef de soort stabiel, op de kleinere heideterreintjes ruimde hij het veld. Ook de duinen zijn nu nagenoeg verlaten. Het lijkt een kwestie van tijd of hij verdwijnt voorgoed van de Nederlandse bodem. Niet voor niets hebben Vogelbescherming Nederland en SOVON de alarmklok geluid en de Veldleeuwerik tot Jaarsoort 2006 gemaakt. Hopelijk wordt er met specifiek onderzoek meer duidelijk en kunnen er wellicht nog op tijd maatregelen genomen worden. In de Gelderse Poort kelderde de stand van het hoogste aantal in 1998 (227) naar 145 in 2005. Daarmee zit het op het niveau van begin jaren 90. In 1992 zijn er door een onvolledige inventarisatie slechts 15 territoria opgevoerd.

Boerenzwaluw *Hirundo rustica*

De Boerenzwaluw is nieuw op de Rode Lijst. Hij wordt niet (volledig) geïnventariseerd in de Gelderse Poort, want dat zou betekenen dat alle boerderijen specifiek onderzocht moeten worden. Dat er wel gebroed wordt in de Gelderse Poort is evident. Wellicht moeten er in de toekomst speciale boerenzwaluwellingen o.i.d. gehouden worden om inzicht te krijgen in de aantallen.

Huiszwaluw *Delichon urbica*

De Huiszwaluw staat op de Rode Lijst omdat er gewag gemaakt is van een landelijke achteruitgang van meer dan 75% ten opzichte van de jaren 70. Vooral in de steden is de achteruitgang het grootst. Ook in de Gelderse Poort zijn de aantallen behoorlijk gekelderde. In 1989 werden nog 692 nesten gevonden. Tien jaar later waren dat er nog maar 463. In 2005 was de stand nog iets verder gezakt naar 419. In de Ooijpolder neemt deze soort af terwijl deze in de Rijnstrangen langzaam iets toeneemt.

Graspieper *Anthus pratensis*

Tot de weidevogels behoort de Graspieper. Hij staat voor het eerst op de Rode Lijst omdat er sprake is van een landelijke afname van meer dan 50%. De afname van de oppervlakte agrarisch gebied en de ongeschiktheid van de overgebleven landbouwgebieden zijn belangrijke oorzaken. De Gelderse Poort laat een min of meer tegenovergesteld beeld zien. De aantallen zijn sinds 1995, het eerste jaar dat de soort integraal werd meegenomen, licht gestegen. In 1995 bleef het aantal steken op 180, in 2000 was de stand opgelopen tot 211. In 2005 werden er in totaal verdeeld over de drie deelgebieden van de Gelderse Poort 234 territoria aangetroffen.

Gele Kwikstaart *Motacilla flava*

Het snerpende geluid van een territoriale Gele Kwikstaart klinkt gelukkig nog in de Gelderse Poort. In 2005 werden er 156 territoria gekarteerd. Dit is het laagste aantal sinds de soort vanaf 1995 voor het eerst integraal werd geteld. Het recordjaar was 1997

met maar liefst 266 territoria. Het is afwachten of de licht negatieve trend zich voortzet de komende jaren.

Nachtegaal *Luscinia megarhynchos*

Deze meesterzanger vertoont in de Gelderse Poort een redelijk stabiele trend. De stand fluctueert tussen 57 (1998) en 29 (1995). Het afgelopen jaar was een gemiddeld jaar met 46 zingende mannetjes. De Millingerwaard en de Lobberdense Waard waren het best bedeed met resp. 6 en 7 territoria. Van het voormalig bolwerk in de Groenlanden is niet veel meer over. De afname van de

Nachtegaal in de Ooijpolder lijkt zich verder door te zetten, terwijl deze soort in de Rijnstrangen, na een sterke afname eind jaren '90, langzaam in aantal toeneemt.

Snor *Locustella luscinioides*

De Snor weet de Gelderse Poort maar mondjesmaat te vinden. Jaarlijks zijn de snorrende mannetjes op één hand te tellen. Het afgelopen jaar zaten er nog slechts drie te reutelen in de Zuid-strang in het Rijnstrangengebied. In 1991 werd het recordaantal van vijf gevestigd. In de Ooijpolder is de Snor een echte zeldzaamheid. Landelijk zijn de aantallen met 25-50% afgenomen en hebben ze vooral de minder geschikte gebieden verlaten. De Oostvaardersplassen herbergt de grootste aantallen Snorren. In het rivierengebied en de hoge zandgronden is hij nagenoeg verdwenen.

Grote Karekiet *Acrocephalus arundinaceus*

Analoog aan de achteruitgang van de Snor gaat het de Grote Karekiet ook niet voor de wind. Met dien verstande dat de 'Grote Kar' bijna helemaal is verdwenen in grote delen van ons land. Er kwamen de laatste jaren slechts nog zo'n 240 paren in de boeken. In de Gelderse Poort komen Grote Karekieten eigenlijk uitsluitend voor rond het Bergse Hoofd en in de Zuid-strang in het Rijnstrangengebied. De Ooijpolder is al jaren grote karekietloos. Groot was dan ook de vreugde toen Berend Voslammer afgelopen jaar tijdens het ganzenonderzoek langs het Meertje stuitte op een fanatiek zingende man in een klein rietveldje met een paar wilgen. Deze heeft een aantal dagen zijn uiterste best gedaan om een vrouwtje te verleiden, maar het mocht niet baten. Niet veel later werd een zingend mannetje waargenomen bij de Oude Waal. Het is niet geheel duidelijk of dit een ander exemplaar betrof of dezelfde. Ze zijn nooit tegelijkertijd gehoord. Volgens de interpretatiecriteria zijn er uiteindelijk toch twee in het totaaloverzicht terecht gekomen. Daarna kwam de stand voor 2005 uit op 12. En dat zijn er toch weer een paar meer dan de dieptepuntjaren 2003 (7) en 2004 (8). Het recordjaar 1991 met maar liefst 57 territoria zal wel nooit meer verbroken worden.

Spotvogel *Hippolais icterina*

De Spotvogel broedt bij voorkeur in middelhoge loofhoutstruwelen met enkele bomen, liefst op vochtige gronden. Dit biotoop is voldoende voorhanden in de Gelderse Poort. In de Ooijpolder werden het afgelopen jaar 28 territoriale mannetjes geïnventariseerd, in het Rijnstrangengebied werden 21 territoria gevonden. Opvallend genoeg ontbreekt de Spotvogel in de Bemmelse en Gendtse Polder, waarmee de stand voor 2005 op 49 bleef steken. Dit is het laagste aantal sinds de soort vanaf 1996 integraal wordt

geïnventariseerd. Is dit een toevallig dipje of is er meer aan de hand? De 98 broedparen in 1999 worden bij lange na niet gehaald.

*Grauwe Vliegenvanger *Muscicapa striata**

De Grauwe Vliegenvanger is recent op de Rode Lijst terecht gekomen. In de Gelderse Poort is de soort nooit volledig geïnventariseerd. Gezien de huidige Rode Lijst-status zou het wellicht aan te bevelen zijn om de soort vanaf 2007 wel mee te nemen tijdens de inventarisatieronden.

*Wielewaal *Oriolus oriolus**

De laatste jaren is het droevig gesteld met de Wielewaal in de Gelderse Poort. Met moeite wordt jaarlijks nog een handje vol territoria gevonden. Het afgelopen jaar bleef het aantal op 8 steken. Dit was weliswaar een mini-opleving ten opzichte van de paar jaar ervoor, maar het staat in schril contrast met het hoogste aantal ooit, 44 broedparen in 1991. De achteruitgang van de Wielewaal manifesteert zich de laatste decennia ook in grote delen van West-Europa. Verdroging van eiken-berkenbossen lijkt een van de oorzaken, maar ook de situatie in de overwinteringsgebieden zou wel eens debet kunnen zijn aan de enorme teloorgang.

*Kneu *Carduelis cannabina**

De hekkensluiter is de Kneu. Er werden in 2005 in totaal 178 Kneuen doorgegeven. Hij wordt pas sinds 2001 integraal geteld. De aantallen vertonen een licht stijgende trend, met 2005 als voorlopig record.

Leuke krent:

Chris van Turnhout ontdekte tijdens zijn ochtendronde op 15 juni in de groenlanden een zingende mannetje Kerkelzanger. Deze werd ook op 17 juni nog gehoord. Helaas werd het geen territorium want nadien werd de vogel niet meer gehoord. Er zijn voor zover bekend geen geluidsopnamen, laat staan foto's gemaakt.

Tot slot

Uit bovenstaande soortbesprekingen blijkt dat er van jaar op jaar veel kan veranderen in de broedvogelpopulaties. Met de Rode Lijst-soorten gaat het over het algemeen niet goed. Enkele soorten die inmiddels op de Rode Lijst zijn beland, worden nog niet integraal geïnventariseerd. Om een vinger aan de pols te houden, zouden deze eigenlijk de komende jaren wel gevolgd moeten worden, hoewel dat misschien voor de Boerenzwaluw een hele klus wordt. Hopelijk kan door wijziging van beheer de verdere achteruitgang van met name de moerasvogels en de weidevogels worden gestopt. Verandert er niets dan zullen we de komende jaren wellicht nog een paar karakteristieke broedvogels van de Gelderse Poort verliezen. De Bruine Kiekendief en Tapuit zijn al verdwenen, de Roerdomp bungelt aan een zijden draad, maar ook Patrijs, Wielewaal, Zomertaling en Wintertaling hebben het erg moeilijk. Indien je interesse hebt om in de Gelderse Poort broedvogels te inventariseren dan kan je je aanmelden bij Frank Majoor. Het is ook mogelijk om een aantal inventarisatierondes met een andere teller mee te lopen om ervaring op te doen.

Tabel 1. Overzicht aantal territoria Gelderse Poort per soort per jaar. De jaren 1990 en 2001 zijn uit de reeks weggelaten in verband met een onvolledige inventarisatie.

Soort	1989	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2002	2003	2004	2005
Dodaars	57	31	32	33	39	55	23	29	29	46	62	49	35	29	37
Fuut	262	326	227	210	209	205	186	164	156	149	175	194	185	174	154
Geoorde Fuut										1					
Aalscholver	170	181	188	237	218	292	308	248	240	233	242	225	145	183	135
Roerdomp	37	16	23	20	20	13	8	8	9	9	9	8	4		3
Woudaap	1	1		2	1			1		3	3		1	2	4
Kwak									1						
Blauwe Reiger	50	61	57	61	42	70	44	27	42	51	88	99	103	127	83
Purperreiger										1					
Ooievaar										1	1	3	2	4	4
Knobbelzwaan	49	59	55	47	44	51	30	31	27	34	44	35	28	28	31
Rietgans									1				1	2	
Kolgans		3		3	4	6	7	4	6	6	7	4	5	10	10
Grauwe Gans	293	242	258	332	386	468	490	526	663	776	999	1362	1568	1462	1390
Indische Gans												1	1		
Canadese Gans		2							1	1	1	6	10	10	13
Brandgans			1			1	1	1		2	2	3	4	3	3
Nijlgans	33	65	56	55	45	56	55	51	57	63	96	111	99	127	132
Casarca	1						1							2	1
Bergeend	107	112	93	77	93	82	88	82	77	101	54	77	70	74	72
Mandarijneend				1			1				1		2		
Smient	1			1	1		1	2		2	1	1			
Krakeend	113	142	149	141	113	146	137	107	136	120	165	184	193	192	183
Wintertaling	13	24	11	7	6	5	11	7	4	5	7	2			2
Pijlstaart										1					
Zomertaling	67	35	25	39	36	26	11	31	28	42	47	33	18	14	14
Slobeend	239	170	155	123	104	82	56	71	106	88	69	75	63	56	59
Krooneend								1							
Tafeleend	72	65	68	44	44	45	27	23	20	26	28	24	18	18	28
Kuifeend	331	239	257	215	231	227	176	201	174	232	225	294	229	207	209
Brilduiker					1										
Wespendief									1						1
Br. Kiekendief	9	4	7	5	4	7	8	9	6	3	3	5	2		1
Havik		2	4	2	3	3	3	4	3	5	8	12	7	8	9
Sperwer	5	12	11	10	15	7	11	14	14	11	8	12	10	9	6
Buizerd	43	56	60	53	51	47	55	53	57	57	65	61	61	61	58
Torenvalk	48	72	60	47	36	26	39	32	36	30	33	23	22	18	25
Boomvalk	8	5	4	3	7	6	3	5	4	6	7	4	7	6	7
Patrijs	110	260	202	180	150	99	134	129	99	63	53	39	41	58	51
Kwartel	19	3	11	13	7	6	11	11	7	4	3	3	5	3	17
Waterral	52	50	57	34	35	33	24	25	32	47	30	47	37	26	49
Porseleinhoen	6	2	5	2	12		2	4		1	6	1			2
Kl. Waterhoen											1				
Kl. Waterhoen					3					2					
Kwartelkoning	7	2	2	3	2	2	1	5	12	12	46	10	28	19	7
Scholekster		146	22	21	15	109	116	100	96	103	94	80	99	78	68
Steltkluut						1									
Kluut	6	2	2	9	4	12	10	5	3	2	6	8	2	3	8
Kleine Plevier	101	83	67	52	61	53	68	68	47	43	46	44	39	30	31
Kievit		37		47		97	747	670	607	529	576	503	445	400	368
Kemphaan						1	1								
Watersnip	38	21	16	19	19	14	13	14	13	9	7	2	9	5	1
Grutto	391	166	33	19	160	154	157	144	135	116	119	79	67	73	55
Wulp	1	2	2	2	1	1	3	1	2				1		
Tureluur	198	221	129	105	88	86	92	113	94	103	105	98	79	79	60

MOURIK 2006-2

Soort	1989	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2002	2003	2004	2005
Oeverloper							1	2	2	1	3	3	1	1	2
Zwartkopmeeuw		1	1	2	1	1	1								
Kokmeeuw	2550	3279	3500	1480	953	485	803	348							
Stormmeeuw	3	2	2	2	1		1			1	2	2			
Kl. Mantelm.		2	2	1	2										
Zilvermeeuw	3	3	3	2	1		1								
Visdief	45	30	1	1	10	7	8	5	4	5	3	3	4	5	7
Zwarte Stern	129	151	128	133	128	151	163	129	124	131	134	132	130	134	134
Turkse Tortel	322	321	309	321	311	311	307	259	306	359	324	354	296	247	220
Zomertortel	6	81	45	3	84	51	73	104	104	82	82	79	57	57	73
Koekoek	+	+	+	+	+	+	+	84	85	73	69	54	59	69	92
Kerkuil	5	9	6	7	6	9	13	10	12	12	13	8	8	10	11
Dwergooruil									1						
Steenuil	159	144	47	53	128	82	94	100	107	106	87	83	71	58	61
Bosuil	2	0	1	1	1	0	2	1	0	0	0	0	0		
Ransuil	28	22	25	25	23	9	18	12	15	10	11	7	4	2	7
Gierzwaluw	204	63					67	82	67	123	112	78	46	17	33
IJsvogel			1	2	4	5			1	2	13	19	22	21	24
Groene Specht		1			2	1	2	2	2	6	10	15	28	25	32
Kl Bonte Specht	3			6	8	3	15	14	18	10	14	12	18	18	17
Boomleeuwerik											1				
Veldleeuwerik	170	141	15	62	158	157	185	212	227	205	199	163	165	177	145
Oeverzwaluw	504	211	417	194	479	493	567	344	295	320	281	444	349	297	399
Huiszwaluw	692	652	590	663	477	482	608	476	497	463	524	478	425	349	406
Boompieper	0	0	0	0	0	0	0	0	2	0	1	0	0		
Graspieper	+	+	+	+	+	180	207	209	210	229	211	235	240	266	240
Gele Kwikstaart	+	+	+	+	+	182	257	266	215	225	233	183	171	185	156
Rouwkwikstaart												1			1
Nrdse Nacht.										1			1		
Nachtegaal	44	36	40	46	30	29	45	50	57	49	49	52	42	36	44
Blauwborst	1	19	16	60	64	68	76	104	135	105	110	89	108	138	106
Zw. Roodst.	106	96	80	76	61	55	51	61	67	52	71	50	49	50	52
Gekr. Roodst.	5	2	5	6	1	3	14	5	6	9	13	14	19	17	14
Paapje	3	1	3	1	1	3		1	1		1				
Roodborsttapuit	21	36	38	35	41	24	28	27	32	24	35	33	51	70	69
Tapuit				2	1		1	1				1			
Kramsvogel	7	36	12	6	14	4	4			1		1	1		
Grote Lijster	65	55		0	0	0	94	72	93	93	97	80	70	75	62
Sprinkhaanz.	1	8	10	12	2	4	33	29	36	17	25	20	22	49	57
Snor	1	5	1	1		1		2		1		1	1	3	3
Rietzanger	23	11	32	8	8	14	10	11	6	1	3	3	0	1	6
Grote Karekiet	48	57	32	27	24	25	15	14	11	11	15	11	7	8	11
Spotvogel	+	+	+	+	+	+	52	92	66	98	59	62	69	60	55
Braamsluiper	+	+	+	+	+	+	95	60	73	65	75	41	61	59	64
Grasmus	+	+	+	+	+	+	641	781	804	813	876	800	765	816	921
B. Vliegenv.	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	2		
Baardman	2						3	2	4	2	1			1	2
Glanskop	0	0	0	0	0	0	0	1	4	1	2	5	5	2	
Boomklever	0	1	0	0	0	0	0	2	1	1	4	12	13	11	12
Buidelmees	12	34	68	47	48	32	36	36	42	42	25	21	25	14	13
Wielewaal	29	44	38	28	27	16	18	22	17	12	9	5	3	4	8
Gr. Klauwier	1														
Roek													14	19	10
Putter	26	49	64	79	83	91	90	111	125	142	124	112	125	114	154
Kneu	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	135	158	136	169	178
Roodmus					1										
Goudvink	0	0	0	0	0	1	1	1	0	0	0	0	0		1
Appelvink	8	9	1	6	3	2	4	19	10	7	5	1	2	2	2
Geelgors	33	33	31	31	38	33	39	31	25	30	27	26	33	33	41
Grauwe Gors				8	1	2	2	5	6	1	2		2		

Enthousiasme, brute beenkracht en rosé maken de Big Day!

Remco Wester, R.Wester@hotmail.com

Acht jaar geleden alweer! In al die tijd werd het record-aantal van 117 soorten door Menno Hornman, Dick Douwes en Harvey van Diek niet geëvenaard, laat staan voorbij gegaan. Hoog tijd! Met die gedachte en zin in een verzetje naast het serieuze vogelwerk, besloot ik voor 2006 een Big Day op touw te zetten. De Mourik-cirkel en de Mourik werden ingezet om mensen te enthousiasmeren om in 24 uur zo veel mogelijk vogels te zien. Uiteindelijk maakten verschillende teams kenbaar er tegen aan te willen gaan. Het eerste team kwam tot 97 soorten. Het tweede team een week later tot 121, maar het laatste team uiteindelijk tot 126. Een nieuw record! Daarbij dient wel vermeld te worden dat het eerste team zich vrij dicht rond Nijmegen verplaatste, het tweede team meer uren maakte, maar het laatste team er een tour d'oiseaux van maakte. Ten tweede dient gezegd te worden dat geen van alle teams daadwerkelijk 24 uur uitfietste... Voor volgend jaar zal er zeker weer een Big Day op touw worden gezet. Als organisator heb ik een aantal kinderziektes mogen ervaren dit jaar. Volgend jaar zijn die er zeker uit, dus lees de verhalen van de teams hieronder, let op nieuwe oproepen en meld je dan aan! Veel leesplezier!

Soorten vinken op de fiets: Big Day team MSN

Team 1: Marcel Bingley, Nico van der Poel en Sjaak van den berg

Op vrijdagavond 5 mei om 20:06 uur tuimelt op de valreep het bevrijdende mailtje toch binnen: Sjaak van den Berg meldt dat hij nog graag wil meedoen aan de Big Day. Opgetogen meld ik aan Nico van der Poel dat we dat weekend van start kunnen, als hij tenminste ook op zondag kan. Dat kan hij en dat geeft ons direct de gelegenheid een aanvalsplan op te stellen.

We besluiten het rustig aan te doen: we beginnen in Heumensoord, zakken af naar de Ooijpolder en zien dan wel verder. Sjaak neemt een telescoop mee, Marcel print een soortenlijstje uit.

Dus daar staan we dan om half zeven, op het Vierdaagseterrein. Sjaak meldt al dat hij een Fluiter heeft gehoord op de heenweg., die pakken we zo even mee. We benoemen de eerste soorten: Vink, Merel, daar gaat een Houtduif, pompende Koolmees, Pimpel. Huh? Och, Gekraagde Roodstaart, natuurlijk! Prachtig bovenin een boomtop. De altijd weer prachtige zang van de Boomleeuwerik. We horen de Zwarte Specht, zien hem langsvliegen en als we hem even later zittend bewonderen pakken we links direct de Grote Bonte mee.

Dat gaat gemakkelijk! Zeker als we de Bonte Vliegenvanger even later ontwaren op het randje van het zweefvliegveld hebben we er alle vertrouwen in voor de rest van de dag. Maar dan gaat het wat stroever: de Fluiter is echt niet te vinden en waar zijn die mezen nou? Twee uur later een koffiepauze langs de Meerwijkselaan. We schatten onze kans in om alsnog een Kuifmees te scoren. Waterhoen is ook altijd moeilijk, weet Nico.

Toch mooi, die Zwarte Specht, mijmert Marcel nog na, onderbroken door het "hé, daar is ie weer" van Sjaak. Een mannetje komt rustig langsvliegen, enkele minuten later gevolgd door –zijn?- vrouw.

Richting Ooij is in Beek de Grote Gele niet te vinden (we vergeten de Bosuil te checken bij het SOVON kantoor). Aangekomen bij het Wylermeer hebben we allemaal die Buizerd achteraan gezien, maar de aandacht gaat uit naar een klein, sierlijk sterntje. "Dwergstern?", vraagt Sjaak zich af. Wie dan weer de Buizerd opzoekt weet ik niet meer, maar ik hoor "Visarend!" en inderdaad komt een prachtige Visarend vanaf het Wylermeer over onze hoofden gevlogen richting noordoost. Even wordt er niet meer aan lijstjes gedacht... Iets later doet ook een heel wat gewonere soort ons even dat lijstje vergeten. Op ons zijsprongetje via Leuth en Duitsland zien we twee baltsende Groenlingen: als een mini wervelwindje draait het paartje om elkaar heen. Magnifiek!

Lekker in het zonnetje aan de rand van de Millingerwaard wat boterhammen verorberend maken we een tussenbalans op en concluderen dat er toch nog het één en ander moet gebeuren. In de Millingerwaard staat echter niet de gehoopte rij telescopen op een Orpheusspotvogel gericht en ook de randen van de plasjes herbergen weinig variatie in steltlopers. In de anderhalf uur dat we er zijn noteren we twee of drie nieuwe soorten. Dan is de stop aan de Kaliwaal produktiever: in één kijkerbeeld kunnen we hetzelfde aantal bijschrijven...

Bij de Erlecomse Waard geen aanwijzers maar wel zeer behulpzame VWG-ers (die Pontische meeuw hadden we anders echt kunnen schudden...). Weer op de fiets richting Oude Waal –ho, Ekster, bijna vergeten!- waar we onze dag besluiten met onder andere de niet meer verwachte IJsvogel en Dodaars. Een rustend ineengedoken steltloper vergt het uiterste van onze determineerkunsten: Rosse Grutto, Tureluur en Groenpoot worden geopperd, maar het blijft "niet-op-naam-gebracht".

Het Waterhoen is inderdaad moeilijk gebleken, maar de geturfde 97 is hoger dan de verwachtingen aan het begin van de dag en bovendien kunnen we vaststellen dat we als oudere jongeren ook zeer efficiënt zijn: voor 97 soorten hebben we 65 kilometer nodig (1,49 soort/km tegenover 0,76 van de uiteindelijke winnaars!). En met de overtuiging dat we volgend jaar de 100 gaan halen besluiten we deze big, but above all pleasant day.

Zadelpijn en andere ongemakken voor het M2TH-team

Team 2: Menno Hornman, Michiel van der Weide, Twan Teunissen en Harvey van Diek

Dream (on) team: v.l.n.r. Michiel, Menno, Twan en Harvey

Zaterdag 6 mei 2006 hield het M2TH-team, bestaande uit Menno Hornman, Michiel van der Weide, Twan Teunissen en Harvey van Diek voor het eerst sinds 8 jaar weer een Big Day in het werkgebied, aangespoord door de onvermoeibare Remco Wester. Vooraf hadden we bedacht om uitgebreid de regio te gaan verkennen op altijd

lastige fluiters, kleine bonte spechten en zwarte spechten, maar dat kwam er allemaal niet van. De enige afspraak die stond was zaterdag 6 mei 5.15 bij het Trafo-huis langs de Hezelstraat. Eerst zou Marijn Nijssen ons vergezellen, maar die kon geen oppas vinden, dus waren we met zijn drieën gedoemd, totdat Twan sms'te dat hij ook wel zin had. Enfin, om kwart over vijf stond Twan al een peukje te roken, met op de achtergrond een 'kjiuwende' steenuil, een waterral die van geen ophouden wist en een voorzichtige blauwborst. Toen ook Menno en Michiel arriveerden kon het scoren beginnen. De steenuil was helaas opgehouden, zodat de blauwborst, nachtegaal, kleine karekiet, koekoek, waterral en sprinkhaanzanger (je kunt hem maar beter hebben, want later op de dag is ie erg lastig) de eerste soorten waren. De steenuil deden we even later op zicht, toen Menno hem ontdekte op een paaltje even buiten het altijd rustieke Ooij. Om kwart voor zes richting Tiengeboden via de Langstraat. Slobeend, zomertaling en krakeend werden makkelijk gevonden, maar de tafeleend werd alleen door mij gezien. O jee, waar was die gebleven? Geen tijd te verliezen, dus snel door naar Beek voor de grote gele kwikstaart en de bosuil bij het SOVON-kantoor. Van beide geen spoor op de afgesproken plek. Dan maar een kopje koffie op het SOVON-terras. De gekraagde roodstaart gaf gelukkig wel thuis. Tussenstand om 8 uur 83 soorten. Wow, dat ging goed. Voor de nodige bossoorten deden we een rondje bij kantoor. Dat leverde zowaar een recordaantal van vier fluiters op verschillende plekken op. Zo'n hoog aantal hadden we bij het SOVON-gebouw nog nooit gehoord. Ook een bonte vlieg en grauwe vliegenvanger kon na enige moeite door iedereen worden gehoord. Twee appelvinken 'phietten' over. In de achtertuin van Jaap Dirkmaat tikten we de ijsvogel op geluid binnen (ook die is lastig als je er naar zoekt). We deden een laatste vergeefse poging de GKK op te rollen. Tot tweemaal toe reden we de hele Rijksstraatweg af, maar helaas. We overwogen nog bij Frans Schepers aan te bellen, want die had de grote gele vorig jaar immers als broedvogel in zijn achtertuin, maar gezien het vroege tijdstip zagen we daar toch maar vanaf. Via de voormalige klauwierenplek bij Wyler togen we richting Nederrijk. Van de klauwier geen spoor. Ik leerde wel allerlei nieuwe paden en wegen kennen. Michiel was in deze streek opgegroeid, dus die kende elk weggetje. Een vuurgoudhaan die we in een naaldbosperceeltje hoorden zat er vijftien jaar geleden ook al wist Michiel zich te herinneren. Ook de goudhaan liet van zich horen. Op 't Grüske zouden we dan de wespendif en kruisbek wel bij schrijven. Helaas, een wat langere koffie-en-ziek makende-englische-droppauze leverde alleen de eerste torenvalk van de dag op. Maar ja, daar ga je natuurlijk niet voor naar het Grüske. Vervolgens dachten we een tactische move te maken door even naar Wouter Helmer te fietsen. Hij woont op een prachtig landgoed op de Heilige Landstichting. We wisten dat er een bosuil en kerkuil bij hem in de tuin moesten zitten. De familie stond op het punt om door de Ooijpolder te fietsen. Helaas geen bosuil in het schuurtje en de kerkuil zat waarschijnlijk in een andere nestkast op het terrein. Wouter wist nog wel mogelijke plekken voor zwarte spechten en kruisbekken, maar dat lag niet echt meer op de route. Telefoonnummers werden uitgewisseld voor het geval dat... en we moesten weer door. Die verrekte zwarte specht en kleine bonte specht konden nog wel eens lastige soorten worden... In Kraaiendal deden we de laatste poging voor een welluidend kru-kru-kru of een slapende bosuil, maar zelfs het tegen bomen met gaten tikken, leverde geen panikerende bosuil op (je moet toch wat). Een touwvlinder hield de gemoederen even bezig, ik had er nog nooit van gehoord. Snel door naar de Mulderskop. Hier geen thermiekende wespendif of wouw, maar gelukkig wel twee tapuiten (altijd lastig) en twee boomleeuweriken die aan het fourageren waren. Het bleken van beide soorten de enige waarnemingen, dus we

mazzelden. Geen tijd te verliezen, want het was inmiddels tegen het middaguur en we moesten nog zoveel. Heumensoord lieten we tactisch rechts liggen en we knalden in een ruk door naar de Hatertsche Vennen, waar we hoopten op geoorde fuut, boomvalk en wielewaal. De boomvalk, vijf in getal, was een eitje, de geoorde fuut was wat lastiger. In eerste instantie zag alleen Michiel er eentje in de zegge duiken, maar hoe we ook keken, hij kwam er niet meer uit. We begonnen al voorzichtig bij Michiel te informeren of hij zich misschien vergist had, toen het krenge door een dodaars weggepest werd. Tik, soort 97. Aandacht voor een paar groentjes werd wreed verstoord toen Menno heel hard 'ZWARTE SPECHT' riep. Meneer was zo vriendelijk om even het ven over te steken! Nummer 98. We zagen het weer helemaal zitten. Vol frisse moed reden we via het Wijchens Ven naar Weurt voor de nog ontbrekende roek. De casarca tussen het riet op het Wijchens ven lieten we niet rechts liggen, de naaktlopers links wel. Met meewind knalden we (dat wil zeggen 'ze', ik bungelde wat achteraan) door naar het grindgat van Weurt. Onderweg inderdaad de roek. Nummer 100. Daarna werd het echt sprokkelen. Waar bleven die verrekte wulp, wintertaling en patrijs? Michiel pikte boven het Weurtse grindgat als eerste een visdief op later gevolgd door nog acht jagende exemplaren. Even later reed hij bijna letterlijk over twee patrijzen heen. Ze zaten pal langs de weg. Een langsputteputtende putter was onverwacht laat voor een big day. Snel door met tegenwind naar de Ooijpolder voor het laatste deel van de dag. Het was inmiddels al na tweeën. Bij de Oude Waal hadden de anderen dan ook eindelijk de eerder gemiste tafeleend. Even later zag ik een kiekachtig beest laag vanaf de Vlietberg de Oude Waal over steken. Alle ganzen stoven weg. Was dit een kiek? Nee, het bleek een ZWARTE WOUW. Eindelijk een soort die het verschil kan maken, dachten we hardop. Ruud Foppen kwam net te laat om hem mee te pikken. Bij de Vlietberg kwamen we Gijs Kurstjens met de familie tegen. Zijn ontdekte orpheusspotvogel van de ochtend ervoor in de Millingerwaard bewaarden we voor later die avond. Een tweetal bosruiters en zeven groenpootruiters waren nieuw voor de lijst. Een rondje Paardenwei leverde helaas geen beflijster, paap of grauwe klauwier op. Via de Langstraat, alwaar we Ward Hagemeijer en Bram Ubels tegenkwamen, door naar de Erlecomse Waard waar een schitterend zomerkleed zwarte ruiter aan het fourageren was. De pontische meeuw, grote mantelmeeuw en geelpootmeeuw waren welkome aanvullingen voor de lijst. De kansen op wulp en wintertaling slonken met de minuut. Vlak voor het verstrijken van de oude tijdslimiet van 12 uur (in 1998 werd het Big Day-record, 117 soorten, gevestigd door een tijdslimiet van 12 uur te hanteren) pikten we bij de K3-plassen de oeverwaluw op, soort 118. Dat record hadden we al te pakken. Een overtrekkende kluut kregen we helaas niet te zien, maar zoals DBA'er pur sang Wim Wiegant ooit op tv zei: 'Horen is scoren'. Een net uitgevlogen koninginpage bij de Kaliwaal kreeg de aandacht die hij verdiende. Wat een mooi exemplaar. Tegen zessen ploften we dan ook vermoeid maar zeer tevreden neer bij het Wilderniscafé waar we ons tegoed deden aan friet, salade en satévlies. Peter Hop was er ook en prikte een vorkje mee. We hielden ons van de domme over de soorten en het aantal om hem geen extra informatie te geven, hij zou immers een week later met Remco Wester en Erik van Dijk een Big Day houden. Het exacte aantal soorten hielden we dus nog even geheim. Met de rosé in de benen doken we de Millingerwaard in voor de laatste soorten. De orpheusspotvogel (naar later bleek een rietzanger op een ongewone plek) gaf niet thuis, maar de eerder gemiste kleine bonte specht trok bij Klaverland gelukkig tweemaal zijn snavel open. Poe, dat was op de valreep. Wederom kwamen we Wouter tegen die zei dat hij wel een wulp had bij de Kaliwaal. We moesten toch die kant op voor de kerkuil, dus tegen schermer hobbelden we over ontbrekende

paden in het oostelijke deel van de Millingerwaard naar de Kaliwaal. Wachten, wachten... nee, die wulp ging toch echt niet lukken. Tegen tien, ik had inmiddels overal schuurplekken en een doorzitrug terwijl de anderen er nog ogenschijnlijk fris bij zaten, over de dijk naar de kerk van Ooij voor de kerkuil. Een eenmalig 'kksiiiiieeeeet' van Menno was voldoende om hem uit de toren te lokken. In het laatste licht flapte hij (geschrokken) de polder in. Soortje 121 en een nieuw record. Daar moesten Remco en consorten nog maar aan zien te komen...

(De volledige lijst is per mail opvraagbaar bij mij).

P.s. O ja, op 8 mei toen ik van kantoor naar huis reed zat de grote gele kwik met voer 'gewoon' op het pad bij het SOVON-kantoor....Tja. En tijdens het avondeten knalde een wespendif hard door naar noord. Ook die hadden we niet toen het moest...

Het REP-team op een losse planning naar een nieuw record: 15 mei 2006

Team 3: Remco Wester, Erik van Dijk en Peter Hoppenbrouwers

Vrijwel gelijktijdig op 15 mei om drie uur 's nachts staan Peter Hoppenbrouwers en Remco Wester bij Erik van Dijk op de stoep om als laatste team aan de Big Day te beginnen. Nog fris en fruitig zakken we af naar het zweefvliegveld bij Heumensoord. In plaats van Nachtzwaluw of Bosuil wordt hier om zeventien over drie de eerste zingende Boomleeuwerik binnengehaald. Na twee ratelende mannetjes Nachtzwaluw bij Mulderskop fietsen we via de Hoge Hoenderberg, met Bosuil, naar het Wijchens Ven. In het donker nummer vier en vijf, Waterhoen en Meerkoet. Bij het Hatertse Ven én langs het Wijchens Ven is in het donker nog niets te zien of te horen. Maar de ochtend gloort en bij de Beerendonck worden Nachtegaal, Sprinkhaanzanger, Kleine Karekiet, Zwartkop en andere eerste ochtendzangers 'getikt'. Om de Beerendonck heen en bij de Overasseltse Vennen er weer in. Een korte stop levert Gekraagde Roodstaart, Zwarte Kraai, Boompieper en Tuinfluiter op en rustig aan fietsen we richting kaasboerderij, onderweg Scholekster, Goudhaan, Zwarte Mees, Vuurgoudhaan, Boomkruiper en andere soorten passerend. De verwachte Geoorde Fuut zwemt met twee paar op de Hatertse Vennen en ook Slob- Krak- en Kuifeend zwemmen er rond. Erik hoort, helaas alleen, een Kleine Bonte Specht, een Zwarte Specht doet het wel voor ons allen. Op weg naar de Kraaienbergse Plassen worden onder meer Turkse Tortel, Gele Kwikstaart, Groenling, Huismus en Ringmus toegejuicht. De eerste Oeverzwaluwen, Bergeenden, Groenpootruiter en Bosrietzanger zijn binnen bij de nieuwe zandafgravingen langs de weg E-winkel. Alleen Remco (Peter en Erik hebben de snelheid te pakken) ziet twee Kleine Plevieren. Bij De Plaats vliegt de enige Patrijs een heuvel op en er even later weer af. Op de zandplaat rechts van de kijkhut is de eenzame Dwergmeeuw even welkom als het mannetje Smient. Via Beers fietsen we naar De Tongelaar, waar we Wielewaal, Geelgors, Veldleeuwerik en Spotvogel bejubelen. Het gaat lekker. Door een ongeplande omweg langs Grave komen we aan een Pontische meeuw in de jachthaven, op een baken staand boven een aantal Brandganzen. Over de eentonige dijk tussen Grave en Heumen, naar het sluisje van de Mookerplas voor IJsvogel. Nada, maar wél Zwarte Stern op de plas. Langs het 'ravenweitje' bij Katerbosch onze eerste Zwarte Roodstaart. De brug over en de St.Jansberg op, waar niet één maar twee en mogelijk zelfs drie Fluiters zich laten horen. Gemakkelijk over het hoofd te zien zijn de zingende Bonte Vliegenvanger en een roepende Appelvink. Stevig doorfietsend naar De Bruuk ontdekken we in één groep een Wespendif, een Roodpootvalk en een Boomvalk boven

Grafwegen. Langs de prachtige wegen oostelijk van Groesbeek, waar werkelijk geen bal te zien is, naar de Grauwe Klauwier van Wyler. Zou die...? De soorten worden iets moeilijker, maar veel 'poldersoorten' moeten nog. Bij Wyler geen Grauwe Klauwier, maar wel de eerste Grote Lijster. Niet te lang blijven, dus bij het Wylerbergmeer de polder in. Ook hier: géén IJsvogel. Wel een leuk aantal Zwarte Sterns, maar die hadden we al. De CES-locatie langs de Kerkdijk in de Ooijpolder levert alleen een Kaneeltaling op, die dus niet meetelt. Nadat we alle vloeistof verwerkt hadden, was een tussenstop noodzakelijk bij de locale super in Leuth. Terwijl Erik en Peter in de rij staan ontdekt Remco een reiger richting noord vliegend. Al snel beseft hij zich dat de roodbruine reiger wel erg het vliegbeeld van de Purper vertoont en schreeuwt 'purperreiger' de super in. Uit correctheid rekent Peter eerst af, maar Erik kan nog een fractie de reiger bekijken, zodat de soort meetelt. Snel weer door naar de Millingerwaard. De verwachte Noordse Kwik is nergens te bespeuren, maar Kleine Bonte Specht, Kleine Plevier, Havik, Wulp, Bruine Kiekendief en Roek kunnen wel toegevoegd worden. Een uit het Colenbrandersbos snellende IJsvogel vliegt eindelijk onze lijst binnen nadat we meerdere 'goede' locaties bezocht hadden. Bonussoort: langs de rand van een plas blijkt een Krombekstrandloper te foerageren. Een laatste poging de Matkop nog te horen of te zien strandt hier en snel fietsen we door naar de Erlecomse Dam. Ook hier geen steltjes, dus wéér snel door, het is al op de avond en de tijd begint te dringen. Een Paapje wordt nog uit de top van een meidoorn geplukt in de Hezelstraat, waarna wordt gekoerst naar de Vlietberg voor mogelijke steltlopers. Als ook hier, behalve zowaar een tweede IJsvogel, niets zit, wordt de beslissing genomen alsnog naar Bemmelen te gaan voor de Kluut. Met het zuur nu redelijk in de benen, wordt een half uur later één Kluut ontdekt. De teller staat nu op 121. Een gemiste soort de hele dag is de Sperwer, die alsnog rond negen uur door de Ambtswaard komt snellen. Langzaam, buien laten hun eerste druppels gaan, fietsen we terug naar de Ooijpolder. Langs de Persingensestraat wordt eindelijk de Blauwborst gehoord. En terwijl we ons zorgen maken over naderende zware regenval, de tweede bui gaat ook loos, begint plots de Kwartel te roepen. Het leuke is, dat Erik van Dijk 200m verderop staat en gelijk belt dat bij hem een Kwartel zit. Op dat moment begint ook de Kwartel bij Peter en Remco te roepen. Twee dus. Gelijk door naar de Hezelstraat voor de Kerkuil, maar die laat zich niet horen of zien. Terwijl Peter bij zijn fiets met apparatuur blijft staan, kijken Remco en Erik bij de kast. Na een kwartier besluiten we het op te geven en net op het punt dat we terug willen lopen komt een kleinere reiger strak over ons heen vliegen richting het trafhuisje. Een Roerdomp! Met deze vogel als afsluiter

Het winnende REP-team: v.l.n.r Erik, Remco en Peter

blijft de teller staan op 126 soorten. Moe, voldaan, leeggezogen en kapot fietsen we de laatste kilometers naar onze huizen. Een andere teller, de kilometer-, laat ons bij het HD-gemaal weten dat we er 165km op hadden zitten...

Die lui zijn niet wijs....Nee, dat klopt, zei mijn vriendin...

Gemiste redelijk makkelijke soorten waren drie soorten uilen, Matkop, Geelpootmeeuw en een aantal soorten ruiters, die die dag wel op makkelijke plekken waren gezien.

Amelandverslag 25 - 29 mei 2006

Marcel Bingley, Dikkeboomwg 22, 6542 RK NIJMEGEN, vanbingelen@xs4all.nl

Vier pluizig donkere bolletjes kijken onbevreesd naar de vijf hoofden boven hun nestje. "Kijk", zegt René, "ze hebben nog eitandjes". En inderdaad hebben de kleine Eiders nog een geel haakje bovenop hun snavelpunt staan. De camera's klikken; "Rustig, het zijn maar paparazzi", worden ze geruststellend toegesproken. We blijven niet te lang, want willen vooral niets verstoren en wandelen verder over de Zoute Weide, ons verwonderend over het feit dat we zomaar dwars door dit broedgebied kunnen struinen. Een werkelijk prachtige weide met alle kleuren groen en doorsneden met slenken en stroompjes. Overal alarmerende Scholeksters, af en toe afgewisseld door Tureluur of Wulp. Rondolende Zilver- en Goudplevieren, Steenlopers en Eiders. Enkele Tapuiten; een Regenwulp zeer dichtbij. Later ontdekken we nog een Bergeendennest, perfect gecamoufleerd en een Scholeksterbroedsel van vier eieren. Als bijvangst worden St. Jansvlinder en Grote Keverorchis genoteerd.

Na zo'n topwandeling vraag je je af waarom toch regelmatig Ameland als excursieoord ter discussie wordt gesteld. Zijn we dit jaar nu te laat? Of juist veel te vroeg en moeten we het weer eens in het najaar proberen? Maar zelfs ik, die een kleine 20 nieuwe soorten kan bijschrijven, voel wel aan dat een echte "klapper" gemist wordt. Er worden beduidend minder soorten gezien dan in voorgaande jaren en al in het verslag van 2004 wordt gesproken van "tegenvallend" en in 2005 is er zelfs geen verslag geproduceerd... Als tegenargument worden met name "het gaat om de gezelligheid" en "traditie" genoemd. Maar eens op de kalender van de ALV zetten?

Over tradities gesproken, de Houtsnip houdt zich hier wel aan en komt luid PSIEP-end enkele keren langsgebalst. Wel iets later dan 21.42 uur, wat de standaardtijd schijnt te zijn... De nieuwelingen zijn verrukt: wat een fascinerende vlucht! Eerder op de avond zien we al een glimp van een Ransuil en horen we de bedelende jongen. Bram duikt onmiddellijk het bosje in waar het geluid vandaan komt en meldt even later, eruit opdoemend met een plastic zak vol braakballen, dat er ook een nest zat. Farah vindt een Hagedoornvlinder en eindelijk gerechtigheid voor Sjak: de Sprinkhaanzanger wordt ook door hem gehoord.

Nu wordt niet direct geconstateerd dat het een Hagedoornvlinder betreft, maar de botaniseertrommeltjes en vlinderspanplankjes zijn alom vervangen door digitale camera's, zodat thuis rustig met alle naslagwerken onder handbereik gedetermineerd en nagenoten kan worden. De kleinste camera heeft Naomi -iets groter dan een luciferdoosje- terwijl Harvey een apparaat meezeult waar hij een fiets-aanhangwagentje voor moet charteren... Een actie die in het begin met wat besmukt gelach wordt ontvangen, maar meer en meer instemming oogst als blijkt dat je er zowel kratjes bier als meerdere statieven in kunt vervoeren en dat tevens te gebruiken is als windscherm.

Maar het nadeel ervan blijkt ook; niet direct geschikt voor zanderige paadjes kiest Harvey het geasfalteerde fietspad, terwijl wij op vrijdagmiddag besluiten ondanks het druilerige weer toch nog even richting het rietgebied bij de Lange Duinen af te slaan om dat te scannen op lage basgeluiden. Bij die exercitie blijkt wat een doorgewinterde groep vogelaars we zijn: we staan al enkele minuten te turen en te luisteren bij een door een rietkraag omzoomd plasje, totdat Nico droog opmerkt "ik zie een Roerdomp". Pal onder onze neus, zo'n 20 meter aan de overkant staat een Roerdomp, dit keer in opzichtige paalhouding en vrijwel niet te missen. Gelukkig kan iedereen 'm nog goed bekijken, voordat ie het toch genoeg vindt en opvliegt om zo'n 100 meter verder weer in het riet te

verdwijnen... Een prachtige waarneming, nadat eerder al twee paren Bruine Kiek zijn betrapt op hun spectaculaire prooi-overdrachten.

Waarnemingen die natuurlijk breed uitgemeten worden tijdens borrel en maaltijd. We halen de schade van de eerste dag (friet en ijs) in met behulp van de uitstekende maaltijden van Toon & Ine en Erik. De afwas wordt een marathonsessie. Wijn en bier vliegen er doorheen, hetgeen resulteert in slap geleuter, monter gegein, afgewisseld met af en toe een serieus gesprek. De centrale sofa's zijn altijd druk bevolkt door de Amelandgangers, de formica tafels en stoelen eromheen door statieven, kijkers, rugzakjes, regenkleding en wandelschoenen. De televisie wordt alleen bekeken voor het weerbericht (dat overigens nooit klopt). De laatste avond wordt het menens met een heuse muziekquiz.

De ochtend loop ik voor het vertrek nog even een kwartiertje de duinen in. Een ratelend Sprinkhaanzangertje, mitrillerende Braamsluiper en kantelende kiekendief. Stilte en een prachtig landschap. Tja, dat kan toch echt minder... Teruggekomen vist Remco een klaaglijk slingertje uit het mussengetsilp. Sijs? Twijfel. Weer het klaagtoontje en uit de boom vertrekt een klein vogeltje over het dak van de boerderij. De laatste soort wordt bijgeschreven: Sijs!

De statistieken

21 deelnemers, 125 vogelsoorten, 4 kratten bier, 3 nieuwe soorten voor het Amelandkamp (Groene Specht, Sijs en Bosrietzanger), 2 auto's, 18 lege flessen wijn, 1 kapotte schaar (sneuvelde op de vleugel van een –dode!- Wilde Eend), een all-inclusive voor rond de € 50, 2 stapelbedden per persoon, 1 laptop, 1 Pelikanentwitch, 2 doosjes sigaren (opgerookt door 1 persoon), 2 ons braakballen, 1 ringaflezing (van een scholekster, die 2 jaar geleden als lokale broedvogel 1 kilometerhok verderop is geringd), 1 Pelikanendip, 3 Blauwe Kiekenwaarnemingen voor SOVON.

Een deel van de Ameland-groep op de laatste avond.

Dertig jaar Nachtzwaluwen op Mulderskop: tijd voor uitbreiding?!

Michiel van der Weide, Hobbemakade 37, 7204 BL Zutphen, 0575-513189, mvdweide@ision.nl

Mulderskop is één van de natuurpareltjes binnen ons werkgebied. Het is een geaccidenteerd heideterrein met fraaie vergezichten en een mooie verzameling bijzondere soorten. De Nachtzwaluw is één van die soorten. Wie rond Nijmegen ratelende Nachtzwaluwen wil horen kan alleen nog maar op dit terreintje aan zijn trekken komen of op het nabij gelegen zweefvliegveld. Anders moet je verder weg gaan naar de Bergerheide, de Hamert of de Ullingse bergen. Je hebt daar wel het voordeel meerdere Nachtzwaluwen te kunnen horen.

Dit artikel laat zien hoe het de Nachtzwaluw de afgelopen dertig jaar op Mulderskop vergaan is. Dat er in drie decennia veel veranderd is blijkt uit de volgende waarnemingen: "Korhoen, in 1975 na lange onderbreking weer terug op Mulders Kop; enkele malen een mannetje gezien in de struiken bij de Hooghe Hoenderberg. In 1976 een paartje waargenomen op Mulders Kop" (Visser 1977). De Korhoen zijn we voorgoed kwijt in het Rijk van Nijmegen, maar wat heeft de toekomst in petto voor de Nachtzwaluw?

Gebiedsbeschrijving

Mulderskop is van Staatsbosbeheer en maakt onderdeel uit van de boswachterij Groesbeek. Het ligt op de grens van Limburg en Gelderland, ingeklemd tussen weg Groesbeek-Molenhoek en de spoorlijnen Nijmegen-Cuijk en Nijmegen-Groesbeek. De bodem bestaat uit een afwisseling van zand en grind.

Mulderskop is ondanks zijn kleine oppervlakte (65 ha.) zeer gevarieerd. In het midden ligt een houtwal met eiken die het gebied globaal in tweeën deelt. Ten noorden van de houtwal bevindt zich een open stuk droge hei met slechts enkele bomen (zie foto 1). Op de heide groeit voornamelijk Struikheide en er staan ook grote aantallen Rode Dopheide. De open hei is in twee fasen in 1984 en 1989 machinaal geplagd. Het plagsel van 1989 is in wallen rondom het heideveld gelegd. Aan de oostkant van de open hei is naast het spoor naar Groesbeek nog een fraaie strook hei met onder andere bremstruiken (zie foto 2). Gezien zijn vorm wordt dit stuk het 'halfmaanvormige heideterreintje' genoemd. Het is in 1991 geplagd. In het deel ten zuiden van de houtwal kent de heide veel boomopslag en is het deels vergrast. Aan de oostkant zijn enige aanplanten van Amerikaanse en Zomereik die dateren van begin jaren tachtig. Tegen het spoor naar Cuijk staat een stuk met (eiken) hakhout. Aan de zuidrand is een akker te vinden die beheerd wordt ten behoeve van akkerflora. Tevens is dit één van de belangrijkste plekken voor de Zandhagedis. Tegen de weg Groesbeek-Molenhoek liggen percelen met naalddhout en gemengde opstanden. De belangrijkste vorm van beheer bestaat uit de inzet van grazers. Sinds 1993 lopen er Schotse Hooglanders in het terrein. De begrazing heeft tot doel de vergrassing en verbossing terug te dringen. De opzet was om gedurende het broedseizoen twee tot drie runderen te laten rondlopen en in de herfst en winter het aantal op te voeren tot zes (med. H. Woesthuis in Van Beers 1996). De laatste jaren hebben er vijf volwassen hooglanders rondgelopen en tot twee jaar geleden ook een vijftal pony's ingezet. De laatste twee jaren zijn er tevens 25 schapen ingezet (med. H. Woesthuis).

De inrichting van het gebied is eind jaren tachtig aangepast. Toen zijn enkele paden in het zuidelijke deel afgesloten. Hierdoor is de recreatiedruk op deze locatie afgenomen. In de zuidwestelijke hoek is in 2001 (en januari 2006) de opslag van Berken aangepakt en zijn op kleine schaal open plekken gemaakt met een shovel (zie foto 3).

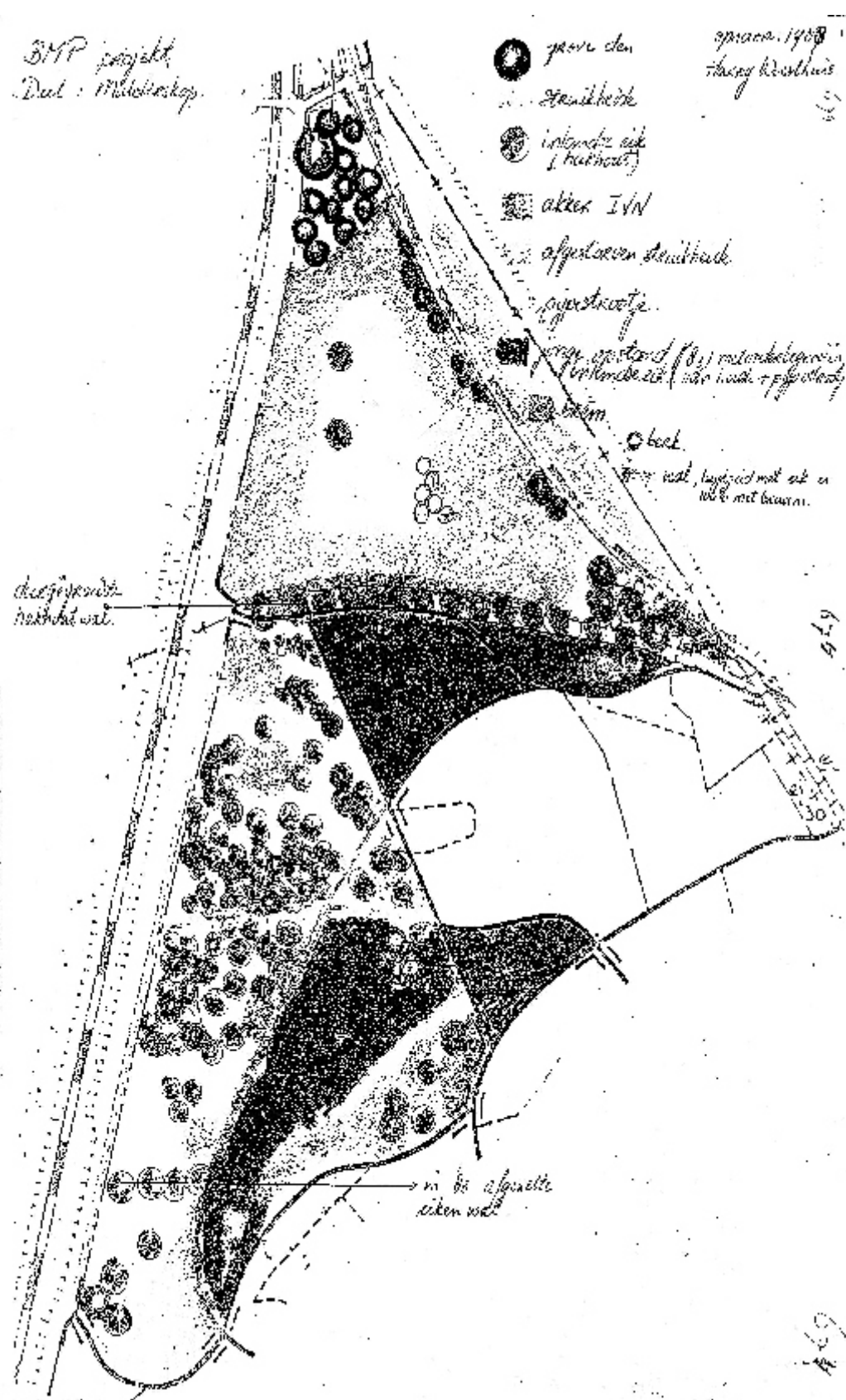

Foto 1. Het noordelijke deel van Mulderskop, het open heideveld.

Michiel vd Weide

Foto 2. Het 'halfmaanvormige' heideterrein tegen de oude spoorlijn naar Groesbeek. Michiel vd weide

Figuur 1: Biotoopkaart van de hand van Harry Woesthuis met de situatie in 1988 (archief BMP Sovon).

Dit zijn nu in het zuidelijk deel de weinige plekken met een kale bodem. Onbedoeld beheer vindt plaats door brandstichting. Zo brandde in 2002 een stuk ten zuiden van de trektelpost af.

Van belang zijn ook de kleinschalige werkzaamheden van een bezembinder. Tot 1992 was die actief met het snijden van heide en berken hetgeen de afwisseling in structuur ten goede kwam. Mulderskop heeft een speciale beschermde status. Op basis van het voorkomen van onder andere Rode Dopheide *Erica cinerea* is het in 1977 aangewezen als staatsnatuurmonument.

Opvallende faunaspecialiteiten van Mulderskop zijn Gladde slang, Zandhagedis, Bruine eikenpage en Zadelsprinkhaan. Met name het voorkomen van de Zadelsprinkhaan is bijzonder. Voor Limburg betreft het nog de enige vindplaats en in Gelderland komt de soort alleen nog op een paar plekken op de Veluwe voor (Krekels *et al.* 2003). Voor een uitgebreide beschrijving van de natuurwaarde van Mulderskop wordt verwezen naar Brouwer *et al.* (1995) en Krekels *et al.* (2003).

Beschikbare broedvogelinventarisaties

De eerste inventarisatie is in 1975 uitgevoerd door Dick Visser. Hij inventariseerde de Kop van Limburg in het kader van 'Vogels van de Grote Rivieren' (Visser 1977). In de jaren 1988 tot en met 1993 is er door Staatsbosbeheer geïnventariseerd en de gegevens zijn opgenomen in het Broedvogel Monitoring Project van SOVON. De resultaten zijn gepresenteerd in Van Beers (1996). In 1995 is Mulderskop geïnventariseerd door Peter Egelmeers en in 1999 door Symen Deuzeman in opdracht van Staatsbosbeheer (Deuzeman 1999). De inventarisaties in 2002 en 2003 zijn uitgevoerd door ondergetekende.

Naast gebiedsinventarisaties is er voor dit artikel ook gebruikt gemaakt van losse meldingen. De laatste jaren zijn het met name Erik van Winden en Fred Hustings die een goed beeld hebben van het aantal broedparen. Voor eerdere jaren is gebruik gemaakt van het (digitale) archief van de VWG en de waarnemingenrubriek in de Mourik.

Aantalsontwikkeling Nachtzwaluw

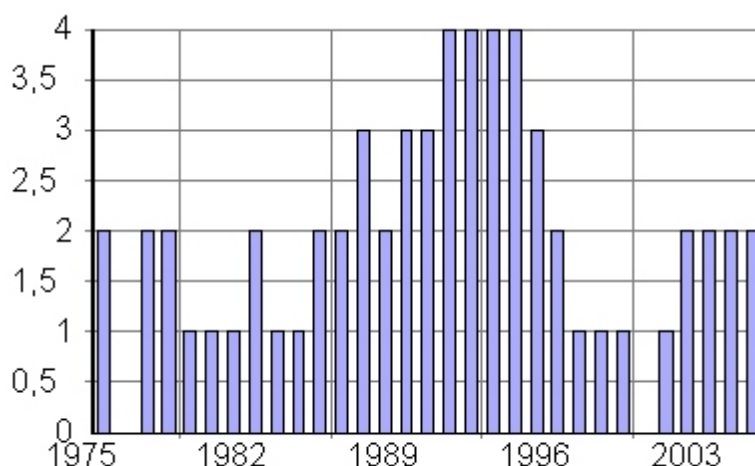
De Nachtzwaluw is vroeger ongetwijfeld een talrijke broedvogel geweest op de stuwwal. De kaarten uit het begin van de 20ste eeuw (Historische Atlas Gelderland) laten aaneengesloten heide-velden zien aan de westkant van de stuwwal (van Plasmolen tot Heumensoord), ten noorden van Groesbeek (de But en Nederrijk) en verspreid tussen al het aangeplante (naald-)bos. Samen met de aanwezige kapvlakten lijkt de stuwwal daarmee een aantrekkelijk broedgebied voor de Nachtzwaluw te zijn geweest. Cijfers over de populatie van toen ontbreken maar de soort was

zeker aanwezig. Oomen (1919) geeft in zijn artikel (Nijmeegsche vogels in 1918 - broedseizoen) een tabel met door hem gevonden nesten. Daarin staan ook twee nesten van de Nachtzwaluw vermeld.

De eerste periode met een opgave van broedparen is eind jaren zestig. Het boek 'Vogels van de Grote Rivieren' vermeldt voor het Rijk van Nijmegen zeker 40 broedparen. Halverwege de jaren zeventig restten er nog slechts 6-7. Broedplaatsen als Heumensoord (in 1964 6 territoria) en Heilige Landstichting zijn dan al verlaten (Van den Bergh *et al.* 1979). De soort is nog wel te horen op de Mookerheide en Heumense Schans (beide één territorium; Visser 1977). Dit zijn vermoedelijk ook de laatste opgaven voor beide heideresten. Latere inventarisaties melden de soort niet meer (Hornman 1987, Vogel 1997). Incidenteel is er van de Heumense Schans nog een territorium gemeld uit 1992 (Erhart & Kurstjens 1993).

De ontwikkeling van de Nachtzwaluw als broedvogel op Mulderskop is vanaf 1975 gereconstrueerd. In figuur 2 is in een grafiek het verloop weergegeven. De achterliggende aantallen en bronnen staan in bijlage 1 vermeld. Het eerste wat opvalt is dat er in 30 jaar geen sprake is van achteruitgang. De populatie is vrij stabiel met meer uitschieters naar boven dan naar beneden.

Figuur 2. Verloop van het aantal territoria van de Nachtzwaluw op Mulderskop (1975-2005). NB Volledige inventarisaties zijn alleen verricht in 1975, 1988-1993, 1995, 1999 en 2002-2003. Overige opgaven betreft losse meldingen waarvan de volledigheid niet bekend is. Uit 1976 en 2000 ontbreken opgaven.

De eerste melding van territoria op Mulderskop stamt uit 1961. In het VWG -archief staan twee territoria vermeld die zijn opgegeven door Olaf van Hoorn. Uit 1975 meldt Visser (1977) eveneens twee territoria¹. Dat jaar was er ook een territorium op de nabij gelegen Hooge Hoenderberg. Tot begin jaren tachtig wordt melding gemaakt van waarnemingen

¹ In Van Beers 1996 (en ook overgenomen in Deuzeman 1999) staat ten onrechte een opgave van 0 in 1975.

van 1 of 2 ratelende Nachtzwaluwen. Daarna loopt het aantal op en kunnen we de jaren 1990-1994 bestempelen als een bloeiperiode. Met vier territoria is de dichtheid hoog. In die periode was er ook een kapvlakte tussen Mulderskop en de Biesseltse Baan waar de soort ook was te vinden (eigen wrn.). Eind jaren negentig was er nog slechts één territorium over. In de recente jaren is de stand verdubbeld naar twee territoria en blijft het aantal stabiel.

De populatie van Mulderskop vormt waarschijnlijk een eenheid met het Zweefvliegveld waar jaarlijks ook een territorium wordt vastgesteld (zie bijlage 1). Er zijn waarnemingen bekend van Nachtzwaluwen die van het ene naar het andere gebied vlogen. De Heumense Schans ligt ook nabij en het territorium uit 1992 kan goed betrekking hebben op een 'overgevlogen' Nachtzwaluw van Mulderskop. Van de Hooge Hoenderberg worden eveneens Nachtzwaluwen gemeld (1989 en 1993). Het is onduidelijk of het om territoria gaat of dat de vogels toch van Mulderskop afkomstig waren.

Aantalsontwikkeling overige karakteristieke soorten

Dankzij de uitgevoerde inventarisaties weten we niet alleen hoe het de Nachtzwaluw is vergaan maar hebben we ook gegevens over andere karakteristieke soorten van heidevelden. Helaas is het niet gelukt voor deze soorten de situatie in 1975 duidelijk te krijgen. In tabel 1 staan de aantallen op een rij van Boomleeuwerik, Boompieper, Roodborsttapuit en Geelgors. Allemaal soorten die een voorkeur hebben voor heide met opgaande begroeiing.

Tabel 1. Aantallen territoria van Boomleeuwerik, Boompieper, Roodborsttapuit en Geelgors op Mulderskop in de jaren 1988-1993, 1995, 1999 en 2002-2003.

	1988	1989	1990	1991	1992	1993	1995	1999	2002	2003
Boomleeuwerik	5	1	1	1	4	2	1	1	2	1
Boompieper	20	23	14	11	8	9	10	8	8	8
Roodborsttapuit	5	5	6	0	2	1	1	1	5	5
Geelgors	6	5	4	3	4	5	7	3	3	1

Discussie

Geïsoleerd maar nooit verdwenen

Ondanks de kleine omvang van de populatie en de geïsoleerde ligging heeft de Nachtzwaluw Mulderskop niet de rug toegekeerd. Zeker gezien de landelijke achteruitgang in de jaren zeventig en tachtig is dat bijzonder. De kans op uitsterven blijft natuurlijk wel groot met slechts drie broedparen. Daar staat tegenover dat hervestiging zeker mogelijk is. Elders in Nederland zijn verschillende voorbeelden van geïsoleerde locaties waar de Nachtzwaluw verdween en later weer verscheen. Een belangrijk regionaal bolwerk, zoals Van Beers (1996) Mulderskop betitelde, lijkt niet meer op zijn plaats.

Piekjaren

Het meest opvallende aan het populatieverloop van de Nachtzwaluw op Mulderskop is de piek in de jaren 1990 tot en met 1994. Dat zou de vraag kunnen oproepen of de opgaven van de jaren 70 en 80 te laag zijn. Het aantal van 1975 is gebaseerd op een uitgebreide kartering zodat het niet waarschijnlijk is dat de soort toen onvolledig is geteld.

Voor de jaren daarna is onderschatting niet uit te sluiten aangezien het gaat om losse waarnemingen. Landelijk ging het in die jaren echter ook slecht met de Nachtzwaluw. Het zeer schaarse voorkomen met slechts één territorium zou dus wel eens reëel kunnen zijn. In de jaren tachtig krabbelt de Nachtzwaluw weer voorzichtig op hetgeen niet parallel is met elders in Nederland. Van een voorzichtig landelijk herstel is pas begin jaren negentig sprake. Mogelijk is Mulderskop in de jaren tachtig aantrekkelijker geworden voor de Nachtzwaluw maar welke factoren hiervoor hebben gezorgd is niet duidelijk.

Het is frappant dat de topaantallen zich hebben voorgedaan na de plagwerkzaamheden op het open heideveld in 1984 en 1989. Wellicht heeft het kale zand een gunstig voedselaanbod tot gevolg gehad. Ook het afsluiten van de paden in het zuidelijk deel zal positief hebben gewerkt. Nachtzwaluwen zijn gevoelig voor verstoring door recreanten. De kapvlakte waar in 1992 een Nachtzwaluw is waargenomen kan ook een rol spelen bij de opleving. Kapvlakten vormen in de eerste jaren immers een aantrekkelijk habitat voor de soort. Het is helaas niet bekend in welk jaar de kapvlakte is ontstaan.

*Foto 3. Resultaat na enige jaren van kleinschalig plakwerk met een shovel in het zuidelijke deel.
Michiel vd Weide*

Inzet grazers

Peter van Beers (1996) zette boven zijn artikel over de Nachtzwaluwen van Mulderskop de titel 'Gaan Geitenmelkers en grote grazers samen?'. De start in 1993 van begrazing met Schots Hooglanders riep de vraag op wat de effecten op de grondbroedende Nachtzwaluw zou zijn. Het was in 1996 nog te vroeg een antwoord te geven. Tien jaar later zou een antwoord wel mogelijk moeten zijn. De cijfers duiden in eerste instantie op een negatief antwoord; het aantalsverloop vanaf 1996 laat een halvering zien. Herstel naar het aantal van vlak voor de start van de begrazing blijft uit. En dat terwijl de nabije populaties op de Bergerheide, Hamert en Ullingse Bergen wel zijn gegroeid. Gezien de extensieve aard van de begrazing is het echter onwaarschijnlijk dat dit negatief heeft gewerkt op de aantallen Nachtzwaluwen. Er zijn andere factoren in het spel die belangrijker zijn.

Dichtgroeien

Het is duidelijk dat Mulderskop, ondanks de gestarte begrazing, minder geschikt is geworden voor de Nachtzwaluw. De beheermaatregelen in de jaren tachtig en de activiteiten van de bezembinder lijken gunstig te zijn geweest en hebben bijgedragen aan de openheid van de hei. De Nachtzwaluwen hebben een voorkeur voor het zuidelijke deel van Mulderskop. Juist dat deel groeit steeds verder dicht. Eind jaren negentig is in de zuidwest hoek de opslag van jonge Berken aangepakt. De boompjes zijn omgezaagd maar vervolgens niet afgevoerd. Elders in het gebied neemt de opslag verder toe en verdwijnt de heide.

Het dichtgroeien van het zuidelijke deelgebied heeft drie facetten. Allereerst zijn de eind jaren tachtig afgesloten (zand-)paden begroeid geraakt. Zandpaden vormen een aantrekkelijk voedselgebied voor Nachtzwaluw. Het dichtgroeien is daarmee negatief voor het voedselaanbod. Overigens zijn de oude paden nu belangrijke groeiplaatsen van struikheide (zie foto 4). Ten tweede zijn de aanplanten van Zomereik en Amerikaanse eik ouder geworden. Deze stukken hebben door hun leeftijd hun aantrekkelijkheid verloren (foto 5). Het is bekend dat door aanplant van naaldhout op kapvlakten deze na 5 tot 10 jaar hun aantrekkelijkheid verliezen (Bult 2002, Busink 2005). De groei van loofhout gaat trager (zeker op het droge zand) zodat deze aanplant op Mulderskop langer geschikt was. Ten derde weten de grazers onvoldoende spontane bosopslag tegen te gaan, al zullen ze het zeker vertragen.

Conclusie

Mulderskop is al dertig jaar een geschikt broedgebied voor de Nachtzwaluw. Het aantal broedparen was in deze periode vrij stabiel. Begin jaren negentig was er een bloeiperiode waarin het normale aantal van twee broedparen verdubbelde naar vier. De motor hierachter waren waarschijnlijk de uitgevoerde beheermaatregelen (gefaseerd plaggen noordelijk deel, afsluiten van paden in het zuidelijk deel, de bezembinder, de jonge leeftijd van de eiken-aanplant) en de nabij gelegen kapvlakte. Een stimulans hierbij was ongetwijfeld het herstel op landelijk niveau. De terugval van de Nachtzwaluw volgde op de inzet van Schotse Hooglanders. Het lijkt niet waarschijnlijk dat deze grazers de oorzaak zijn (foto 6). Belangrijker is waarschijnlijk het dichtgroeien van de (afgesloten) paden en het ouder worden van de eiken-aanplant. Mogelijk is de begrazing te extensief om de bosopslag en vergrassing tegen te gaan.

Foto 4. Een afgesloten pad in het zuidelijke deel is als lijn nog herkenbaar. Momenteel ideaal voor Struikheide. Michiel vd Weide

Foto 5. De aanplant van eiken die stamt uit begin jaren tachtig gaat gefaseerd gekapt worden.

Michiel vd weide

Foto 6. Schotse Hooglanders op Mulderskop (maart 2006).

Michiel vd Weide

Tijd voor uitbreiding!

Mulderskop is een klein heideterrein. Het behoud van heide vraagt per definitie om beheer omdat het anders als gevolg van natuurlijke successie van zelf over gaat in bos. Heide is immers een landschap dat door mensenhanden is ontstaan en in stand gehouden is. Voor de Nachtzwaluw op Mulderskop is vooral bosopslag en vergrassing een probleem. Mede als gevolg hiervan zijn er weinig zandige plekken.

In Nederland gaat het momenteel goed met de Nachtzwaluw. Het Rijk van Nijmegen profiteert daar echter niet van. Gezien de wankelende basis van de Nachtzwaluw is zaak dat de kwaliteit van Mulderskop als leefgebied voor de Nachtzwaluw te verbeteren en dat de oppervlakte geschikt habitat op de omringende stuwwal te vergroten. De bloeiperiode begin jaren negentig laat zien dat de soort snel reageert op gunstige ingrepen.

Gelukkig ligt er een gedegen plan klaar om te komen tot herstel van de heide tussen Nijmegen (Krekels *et al.* 2003). Maar er zijn niet alleen mooie plannen op papier, er zijn ook gelden toegezegd. Mulderskop heeft daarbij prioriteit. In 2006 gaat gestart worden met de uitvoering van de eerste fase van de plannen. Een onderdeel daarbij is de inzet van een kudde schapen. Het voornemen is ongeveer 250 schapen in te zetten die deels gehoed en deels ingerasterd worden. Dat dit niet zonder risico's is voor de Nachtzwaluw staat beschreven in het kader.

Nachtzwaluwen en schapen

Begrazing door schapen is een goede maatregel om vergrassing van de heide tegen te gaan.

Schapen eten de grassen het liefst als ze sappig en groen zijn en daarmee is begrazing het effectiefst in het groeiseizoen van de grassen. Bochtige Smele heeft het hele jaar groene delen en kan teruggedrongen worden via jaarrond begrazing. Pijpenstrootje is een laatbloeiende zodat begrazing vanaf het eind van het voorjaar wenselijk is (Weede *et al.* 1994).

De Nachtzwaluw is als grondbroeder echter kwetsbaar voor intensieve begrazing. Het nest bevindt zich op de kale grond, tegen een tak aan of tussen dennennaalden. Met het broeden wordt gestart vanaf half mei, waarna de eieren in 17 dagen worden uitgebroed. De jongen zijn na 17 dagen vliegvlug. Indien de weersomstandigheden gunstig zijn zal er een tweede broedsel worden gelegd. Vertrapping door schapen of andere grazers is daarmee een reëel gevaar in de periode van half mei tot begin augustus. Soorten als Boompieper en Boomleeuwerik broeden ook op de grond. De Boomleeuwerik kan al in maart op de eieren zitten en de Boompieper eind april (Cramp 1988).

Intensieve begrazing met schapen in de broedtijd kan leiden tot het verdwijnen van de Nachtzwaluw (Indeherberg *et al.* 2002). Op de Loonse en Drunense Duinen is recent gebleken dat de Nachtzwaluw achteruit is gegaan door schapenbegrazing (Van Kleunen *et al.* 2005) en eerder is dit vastgesteld op de Brunssummerheide (Hustings 1996). Bijlsma (1992) toonde aan dat door intensieve schapenbegrazing op heidevelden in Noord-Brabant tot 75% van alle nesten van op de grond broedende vogelsoorten verloren gingen.

Uit het voorgaande blijkt dat intensieve schapenbegrazing op Mulderskop in de periode half april tot half augustus onwenselijk is. Het gaat dan met name om de omgeving van de nestplaatsen van Nachtzwaluw en Boompieper. Ook voor insecten en reptielen kan deze vorm van begrazing negatief uitwerken (Stuifzand *et al.* 2004). Extensieve begrazing is geen probleem en gezien de vergrassing wel wenselijk. Als herstelmaatregel kan (kleinschalig) plaggen door de plaatselijk dikke humuslaag echter wel eens effectiever zijn dan intensieve begrazing.

Oproep

Voor leden van de Vogelwerkgroep ligt er een schone taak te wachten; het inventariseren van de heideterreinen op de stuwwal. Gezien de start van de werkzaamheden en de aanpassingen in het beheer is het zeer interessant de broedvogels van de heideterreinen tussen Nijmegen en Mook in kaart te brengen. Die informatie kan ook gebruikt worden om het beheer eventueel bij te sturen. En vergeet vooral niet de (vermoedelijke) broedplaatsen van de Nachtzwaluw exact op een kaart in te tekenen.

Dankwoord

Ik wil allereerst Harry Woesthuis bedanken voor het verlenen van de vergunning voor de inventarisatie en voor de uitgebreide informatie over het beheer van Mulderskop. Dankzij Rob Felix, Johan Thissen en Ronald Zollinger was het makkelijk snel inzicht te krijgen in de plannen voor het herstel van de heide op de stuwwal. Tot slot natuurlijk dank aan de tellers van de Nachtzwaluw op Mulderskop! Over hun waarnemingen kon ik beschikken via Erik van Dijk die het archief van de VWG beheert.

Literatuur

- VAN BEERS P. 1996. De Mulderskop bij Mook: gaan Geitenmelkers en grote grazers samen? Limburgse Vogels 7 (1): 1-6.
- VAN DEN BERGH L.M.J., GERRITSE W.G., HEKKING W.H.A., KEIJ P.G.M.J. & KUYK F. 1979. Vogel van de Grote Rivieren. Uitgeverij Het Spectrum, Utrecht/Antwerpen.
- Bijlsma R.G. 1992. De broedvogels van het Leenderbos en omgeving in 1991. SOVON-rapport 92/01. SOVON, Beek-Ubbergen.
- BROUWER E., VAN BEERS P.W.M., HABRAKEN J. & KURSTJENS G. 1995. De Mulderskop, een heiderestant in twee provincies. Eigen uitgave, Nijmegen.
- BULT H. 2002. Nachtzwaluwen *Caprimulgus europaeus* onder de rook van Antwerpen. Limosa 75: 91-102.
- BUSINK P. 2005. Inventarisatieverslag van de Nachtzwaluw in de bosgebieden van Gemeentebossen Reusel-De Mierden, Landgoed de Utrecht, Landgoed Gorp en Rovert 2001-2004. Vogelwerkgroep Midden-Brabant.
- CRAMP S. 1985. Handbook of the Birds of Europe, the Middle East and North Africa, Volume IV Terns to Woodpeckers. Oxford University Press, Oxford/New York.
- CRAMP S. 1988. Handbook of the Birds of Europe, the Middle East and North Africa, Volume V Tyrant Flycatchers to Thrushes. Oxford University Press, Oxford/New York.
- DEUZEMAN S.B. 1999. Broedvogels van het Vennengebied, Groesbeek-But en Doddendaal in 1999. SOVON-inventarisatierapport 99/29. SOVON, Beek-Ubbergen.
- ERHART F. & KURSTJENS G. 1993. Zeldzame en schaarse broedvogels in het Rijk van Nijmegen. De Mourik 19 (3): 85-105.
- Grote Historische Atlas Gelderland. 2005. Uitgeverij Nieuwland, Tilburg.
- HORNMAN M. 1987. Broedvogelinventarisatie van de Heumense Schans en de Mookerheide 1987. De Mourik 13 (3): 93-103.
- HUSTINGS F. 1996. Broedvogels van de Brunsummerheide 1975-96. SOVON-inventarisatierapport 1996/11. SOVON, Beek-Ubbergen.
- INDEHERBERG M., GABRIËLS J. & VAN DE GENACHTE G. 2002. Onderzoek naar de opbouw van een duurzame populatie Nachtzwaluw (*Caprimulgus europaeus*) in de provincie Limburg. AEOLUS, Genk.
- VAN KLEUNEN A., SIERDSEMA H., VAN DER WEIDE M., VAN TURNHOUT C. & VOGEL R. 2005.

Soortbeschermingsplan Nachtzwaluw Noord-Brabant. SOVON-onderzoeksrapport 2005/09. SOVON, Beek-Ubbergen.

KREKELS R.F.M., VAN HOOFF P.H. & FELIX R.P.W.H. 2003. Herstel van de heide tussen Nijmegen en Mook. Beschermingsplan voor de bedreigde fauna van droge heide en behoud van oude hakhoutbosjes en boswallen. Bureau Natuurbalans-Limes Divergens BV, Nijmegen.

VAN NOORDEN B. 1995. Broedvogels in de Kop van Limburg. Avifaunakartering Limburg deelgebied IV 1993. Provincie Limburg, Maastricht.

OOMEN A. 1919. Nijmeegsche vogels in 1918. De Levende Natuur 23: 312-317.

STUIFZAND S., VAN TURNHOUT C. & ESSELINK H. 2004. Gevolgen van verzuring, vermesting en verdroging en invloed van herstelbeheer op heidefauna. Basisdocument. Expertisecentrum LNV, Ede.

VISSER D. 1977. Broedvogel-inventarisatie Kop van Limburg en aangrenzende gebieden 1975-1976. Vogelwerkgroep Grote Rivieren, Utrecht.

VOGEL R & KLEMMANN M. 1997. Broedvogels van Mokerheide en Sint-Jansberg in 1996. SOVON-inventarisatierapport 97/06. SOVON, beek-Ubbergen.

WEEDA E.J., WESTRA R., WESTRA CH. & WESTRA T. 1994. Nederlandse oecologische flora; wilde planten en hun relaties 5. IVN/VARA/Vewin, Amsterdam.

Bijlage 1. Overzicht van de aantallen territoria van de Nachtzwaluw op Mulderskop en het zweefvliegveld en de bronnen van de aantallen.

Jaar	Mulderskop	Zweefvliegveld	bron
2005	2	1	E. v. Winden/F. Hustings
2004	2	1	E. v. Winden/F. Hustings
2003	2	1	archief VWG
2002	2 of 3	1	Mourik
2001	1	1	archief VWG
2000	?	?	
1999	1	1	Deuzeman 1999/archief VWG
1998	1	1	archief VWG
1997	1	1-2	archief VWG
1996	2	?	archief VWG
1995	3	?	archief VWG
1994	4	?	Van Beers 1996
1993	4	0?	Van Beers 1996
1992	4	2	BMP/archief VWG
1991	4	1	Van Beers 1996
1990	3	?	Van Beers 1996
1989	3	2	Van Beers 1996
1988	2	0?	Van Beers 1996
1987	3 of 4	?	archief VWG
1986	2	0?	Mourik
1985	min 2	?	Mourik
1984	1	?	Mourik
1983	1	?	archief VWG
1982	1-3	?	archief VWG
1981	1	?	Mourik
1980	1	?	archief VWG
1979	1	?	Mourik
1978	2	?	archief VWG
1977	2	?	archief VWG
1976	?	?	
1975	2	?	Visser 1977
1967	1	?	archief VWG
1966	1	?	archief VWG
1964	2	3	archief VWG
1961	2	?	archief VWG

Waarnemingenoverzicht 15 januari tot 15 mei 2006

Remco Wester, R_Wester@hotmail.com

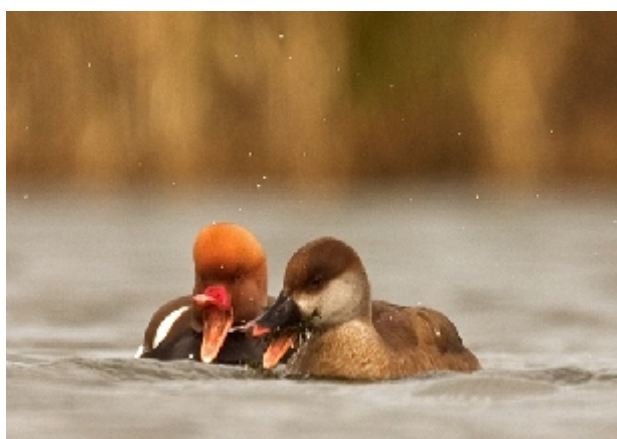
In afgelopen vier maanden zijn weer vele waarnemingen verricht, zo'n 12.220 om preciezer te zijn! Na een eerste uitdunning bleven zo'n 4041 bijzondere waarnemingen over, met hier en daar zelfs een paar landelijke zeldzaamheden. Helaas zijn het wel deze waarnemingen die van-te- korte duur waren en niet nader gedetermineerd bleven, waardoor goede toppers uitbleven. Maar ook deze keer hebben vele inzenders op de waarnemingsite van de Vogelwerkgroep en de e-mailcirkels VogelinfoLimburg en Mourik ervoor gezorgd dat er weer een interessante rubriek is. Ga er rustig voor zitten, want er komen weer vele leuke wetenswaardigheden en geheid een paar 'gôh'-momenten voorbij.

Twee hoogstwaarschijnlijke **Parelduikers** in winterkleed zwommen 6 mei op het Reindersmeer. Een langzaam naar zomerkleed ruiende **Roodhalsfuut** werd tot 10 mei onregelmatig gezien op de KBP-plassen. De eerste vijf **Geoorde Futen** zaten 28 maart op KBP 5, spoedig gevolgd door bezetting van de bekende broedgebieden. Daarnaast zwom er 6 april één op KBP 9, 24 april 2 paar op de Hamert en vanaf 26 april maximaal elf vogels op Reinderslooi. Een paartje zwom 15 mei op KBP-4 rond. Een klein donker aalscholvertje dat 19 april laag over het station van Nijmegen naar NO snelde, vertoonde in de heel korte tijd wel erg veel kenmerken van een **Dwergaalscholver**, maar kon helaas niet zeker worden gedetermineerd. Zoeken in de omgeving heeft ook niets opgeleverd. Bij de Leemput bij Milsbeek zat 16 feb voor de tweede keer een **Roerdomp**. In maart zaten ze op de 14e in de Groenlanden, de 19e langs de Teelebeek en de 25e in de Ooijsche Graaf. Langs de Hezelstraat vloog 15 mei er één in het donker langs. Vanuit een trein werd 24 maart een **Kleine Zilverreiger** gedetermineerd bij Elst-Schoonderlogt. **Grote Zilverreigers** werden vanuit verschillende plekken gemeld in het voorjaar. Grotere groepen zaten 15 feb in de Keentse Uiterwaard (6), 17 en 18 feb bij Keent-zuid (8) en 25 feb zeven bij Velp. De laatste vogels zaten 14 april bij Milsbeek en een pleisteraar verbleef tot 27 april op het Nieuwe Heerenven. Een **Purperreiger** vloog 25 april op bij knooppunt Ewijk. 14 mei vloog er één van Tiengeboden naar de Groenlanden en 15 mei trok een vogel naar noord over Leuth. De eerste **Zwarte Ooievaar** cirkelde 13 mei boven het Nieuwe Heerenven. Tussen een paar ganzen op het schiereiland in de Oude Waal fourageerde 1 april een **Heilige Ibis**. Een **Lepelaar** passeerde 2 mei de Ooijpolder naar oost, op 9 mei gevolgd door wederom één naar oost. Grotere aantallen **Kleine Zwanen** zaten 22 jan bij Westerbeek (272ex), 4 feb bij Reinderslooi (100ex), 5 feb 110 bij Ons Erf (bij Bergerheide). De laatste twee zaten 17 maart bij de Kraaienbergse Plassen. Naast een grotere groep van 34 bij Mill 9 feb, werden tweetallen of kleine groepjes **Wilde Zwanen** gezien, voornamelijk in het zuidelijk deel van ons gebied. De laatste twee zaten 6 maart bij Emmerich (BRD) Een groep van 2000 **Rietganzen** zat 4 feb in de Koningsvennen bij Milsbeek, iets verderop, bij De Diepen zaten er nog eens 500 die dag. Pleisterende **Taigarietganzen** zaten in feb en maart bij de KBP

Kleine Rietgans (l) in groepje kolganzen, Kerkdijk, 4 maart 2006

met een groepje van rond de vijf vogels, met een uitschieter naar tien op 19 feb. Een groep van 50 zat 27 jan bij Gennep in een grote groep Kol- en Toendrarietganzen. Hoge aantallen **Toendrarietganzen** zaten 15 jan bij Hommersum-BRD (2150ex), 27 jan bij Gennep (1200ex), 28 jan langs de Hondsiepsebaan bij Milsbeek (1500), 3 feb bij Milsbeek (2500ex), 10 feb bij Lakei (2320ex) en 19 feb bij Eckelt (2250ex). Solitaire **Kleine Rietganzen** zaten 27 jan bij Gennep, 28 jan in de Zelderse Driessen, 29 jan ten zuiden van Millingen, 31 jan bij Katwijk en 19 feb ten zuiden van de KBP. Twee zaten 19 feb bij Eckelt, 26 feb één bij Leuth en dezelfde dag drie bij het Beugense Vilt. Van 26 feb tot 11 maart zwierf er één door de Ooijpolder, In maart op de 21e drie bij het Beugense Vilt, de 24e in de Bemmelse Polder en de 27e bij Beugen, waar op 3 april nog steeds een vogel zat en 5 april één bij de passantenhaven van Cuijk. De laatste zat 22 april in de Bemmelse Polder. De metaalgeringde **Dwerggans** van Cuijk e.o. liet zich weer een paar keer bekijken en helaas bleek ook een gefotografeerde ongeringde **Dwerggans** 5 maart in de Ooijpolder toch niet geheel zuiver te zijn. **Blauwe Sneeuwganzen** van dubieuze herkomst zaten 2 feb bij Millingen aan de Rijn en 11 feb bij de Lingewal. De in de vorige rubriek genoemde **Ross' Gans** van 15 feb bij Heijen bleek bij nader onderzoek een **Kleine Sneeuwganzen** van dubieus allooi. Een **Kleine Canadese Gans** viel 26 maart in bij de Erlecomse Waard met vijf Brandganzen. Van de **Brandgans** werden nog groepen gezien op 19 feb onder Afferden (480), 15 maart 250 bij Well, de 19e 233 in de Bemmelse Polder, waar de 26e er 208 werden geteld. De enige **Rotgans** dit voorjaar zat 20 maart in een groep Kolganzen langs de Kerkdijk in de Ooijpolder. De **Roodhalsgans** van Wellerlooï werd ook 13 feb nog gezien. Drie **Casarca's** liepen 16 jan tussen enkele Grauwe, Kol-, Grote Canadese, Brand- en Nijlganzen bij Mook-zuid en twee zaten 27 jan tussen Nijlganzen bij Afferden. Tot in mei werden her en der solitaire vogels gemeld, waarbij de kern rond de KBP en Hatertse Vennen lag en waarvoor vermoedelijk één vogel verantwoordelijk is. Bij het Nieuwe Heerenven pleisterden er twee tot heden. 21 en 25 maart werden resp. 310 en 275 **Pijlstaarten** geteld op de Oude Waal en nog steeds verblijft op het Nieuwe Heerenven een mannetje. Na de eerste man 14 maart bij de KBP, duurde het ruim een week voor de overige **Zomertalingen** binnenkwamen. Vanaf 20

Krooneenden, Kb-plassen, 30 maart 2006

maart werden ze gemeld in de uiterwaarden met in de Oosterhoutse Waard en bij de Oude Waal grotere groepjes, zoals 17 april vijf in de Oosterhoutse Waard én zeven bij de Vlietberg. 5 mannetjes en 2 vrouwtjes zaten 14 mei nog buitendijks bij Tiengeboden. Een mannetje **Kaneeltaling** dreef 15 mei op de plas bij de CES-locatie in de Ooij. De Kraaijenbergse Plassen lieten zich weer kennen als **Krooneenden**-gebied. Een vrouwtje zat 5 maart op plas 4 en van 24 maart tot en met 5 april zat een zeer fraai en vrij 'mak' paartje in een

natuurontwikkelingsgebiedje bij plas 7. Een paartje werd 4 april gemeld in een sloot in Beuningen. En ook dit jaar weer in de jachthaven van Grave met een vrouwtje op 6 april. Een mannetje zat 17 april in de Loenense Buitenpolder en drie mannetjes zwommen

tezamen met drie Middelste Zaagbekken 20 april op KBP-plas 5. De voorjaarswaarnemingen worden 27 april afgesloten met twee mannetjes op Reinderslooi. Het vrouwtje **Witoogeend** hield nog steeds stand en was tot 5 maart te bewonderen op KBP-plas 8, om daarna uit beeld te verdwijnen, en vervolgens 27 maart weer op te duiken op ten noorden van plas 7. En evenals van het paartje Krooneend, hielden de waarnemingen na 5 april op. Het **Topper**-paartje van de Mooker-

Witoogeend, Kb-plassen, 30 maart 2006

plas werd onregelmatig en vaak onafhankelijk van elkaar waargenomen tot 4 april. Een vrouwtje zwom 22 en 25 april op de zuidelijke Leemput bij Milsbeek. Een langblijver bleek het onopvallend getekende vrouwtje **Grote Zee-eend** op KBP-plas 5 namelijk van 18 feb tot 8 april. Een mannetje **IJslandse Brilduiker** dook rond 29 april op bij het Nieuwe Heerenven. Naast losse meldingen zaten **Brilduikers** op vaste plaatsen als Mookerplas met maximaal 19 op 9 feb, Oosterhoutse Waard 25 op 12 feb, 50 op de Bisonbaai op 18 feb en 19 feb 27 op de KBP. Het laatste paartje zwom 18 april op de KBP. Hogere aantallen **Nonnetjes** zwommen in maart op de Oude Waal met 19 op de 3e, 31 op de 4e en 26 op de 22e. Een 'sneaky' en tevens laatste paartje zwom 12 april op een klein plasje langs de Kruisstraat in de Ooijpolder. Maar liefst drie man **Middelste Zaagbek** dreven 20 april op KBP-plas 5. De eerste **Wespendief** trok 26 april over de Ullingse Bergen en 28 april over de Bergerheide. Pas een week later, vanaf 5 mei, zou de hoofdmoot ons gebied invliegen. Vanaf 9 april kwamen regelmatig meldingen van één of twee **Zwarte Wouwen** in de Ooijpolder en werd er zelfs een nest gevonden. Trekkers vlogen 27 maart over Milsbeek, in april op de 14e over Groesbeek, de 16e over het Nieuwe Heerenven, de 25e over Lent en de 30e over het grindgat bij Weurt. Een jager

Blauwe Kiekendief, Bergerheide, 1 maart 2006

ex zat 4 mei in de meeuwenkolonie op de Gemeenteheide evenals een jager 7 mei op de Hamert. De vogel van 13 mei over het Reindersmeer zou goed dezelfde kunnen zijn die later die dag over de Hatertse Vennen trok. De voorjaarstrek van de **Rode Wouw** zette op 18 feb al in, met uiteindelijk 26 waarnemingen en 27 vogels door twee trekkers 10 maart over de Graafsche Raam. Een vrij zekere **Slangenarend** werd 6 mei bekeken op de Looierheide tijdens een

excursie van de KNNV Wageningen. De vogel werd samen gezien met Buizerds, maar verdween later achter de bomen. Zeer interessant, omdat een dag eerder een Slangenarend vanaf de Hamert werd gemeld. Een winterse **Bruine Kiekendief** verbleef 19 feb bij het Lentse Veld. Pas vanaf 2 april druppelden de eerste waarnemingen weer binnen. Solitaire **Blauwe Kiekendieven** fourageerden in het gehele werkgebied. Maar de Bergerheide bij de schaapskooi was onbetwist het beste gebied. De regelmatig met drie of meer jagende vogels lieten zich soms van zeer nabij bekijken. 1 maart is er zelfs

Visarend, Hubertusweg, 7 april 2006

een uitschieter naar negen vogels. Een late vrouw joeg 10 mei nog steeds in de Ooijpolder. Minder fraai is de waarneming van een vrouwtje bij de Bisonbaai 23 april met een pijl door haar nek. Langzaam schroefde 18 april bij zandafgraving Teunissen een man **Grauwe Kiekendief** tot grote hoogte, om daarna af te vliegen naar NW. In de uiterwaarden bij Batenburg joeg 14 mei een vrouwtje. 20 **Visarenden** trokken afgelopen vier maanden door, grotendeels over het Ooijpoldergebied. Op 27 april vlogen er twee over Heerenven zuid

en boven de Leemput bij Milsbeek vlogen er vlak na elkaar twee op 6 mei, maar dat konden er volgens de waarnemer 'ook één of drie' zijn geweest. Ook in ons gebied trokken **Roodpootvalken** door, met 8 mei een vrouw over Ven-Zelderheide, twee vrouwtjes 14 mei over Elst en een subadult 15 mei over Grafwegen. Naast een mogelijk langdurig pleisterende **Smelleken** bij de KBP, waar meerdere waarnemingen werden verricht, trokken vogels tot in mei door, zoals 5 mei over de Groenlanden. Na een eerste **Boomvalk** 30 maart bij Mill, dook de rest op vanaf 9 april. De **Slechtvalken**-nestkast van de EPON/Electrabel-centrale zit dit jaar in één van de hoogspanningsmasten in de buurt vanwege onderhoudswerkzaamheden aan de pijp. Het paar werd in de ruime omgeving van het nest waargenomen. Doortrekkers vlogen 11 maart over de KBP en 19 maart over Princepeel. Bij Salmorth op 21 maart en op de Hamert 7 mei zat een vogel ter plaatse. Een mannetje **Kwartel** riep 6 mei langs de Persingensestraat in de Ooijpolder, later gevolgd door een tweede mannetje 200 meter westelijker langs dezelfde straat. Over de stuwwal van Ubbergen trok 11 mei 's nachts een roepend mannetje en diezelfde dag riep een mannetje bij Wijchen. 13 mei vloog om half drie 's nachts één roepend over Nijmegen en ook deze dag riep weer een mannetje bij een moestuinen-complex bij Wijchen. 14 mei riep een man in De Lymen bij Batenburg en 15 mei riepen de twee mannetjes van de Persingensestraat tegelijk. Midden op de dag van 5 mei werd kort een paar keer een **Kwartelkoning** gehoord in de Maasuiteraard tussen Nederasselt en Balgoy. **Kraanvogels** lieten goed van zich horen en zien afgelopen periode. Na een nachtelijke winterwaarneming op 22 jan van een groep over Nijmegen, trokken vanaf 7 maart kleine groepjes tot enkele tientallen over het werkgebied. Vermeldenswaard zijn 82ex op 14 maart kort aan de grond bij Horst en 250 over de Bergerheide op 15 maart. De laatste vogel stond 30 maart aan de grond bij de KBP. Nadat de eerste **Kluut** 26 maart op De Hamert werd gezien volgden waarnemingen bij de Kraaijenbergse Plassen, de Lingewal boven Bommel, Ooijpolder en de Bommelse polder. De grootste groep, één van negen, zat 18 april langs de Lingewal, terwijl de waarneming van twee laagtrekkende groepjes (3+4) over plas 6 van de KBP op 2 april ook het vermelden waard. Bij de

Vlietberg in de Ooijpolder vloog 19 maart een roepende **Bontbekplevier** over en twee verbleven 25 maart bij de Erlecomse Waard. Langs de Lingewal verbleven er 4 april twee en op het Nieuwe Heerenven fourageerden 4 mei één en 15 mei zeven vogels. Naast negen **Goudplevieren** 9 maart over het zweefvliegveld bij Heumensoord, waren er 11 maart 21 ter plaatse langs de Koudedijk in de Ooijpolder. Drie vlogen 12 maart over de Mookerheide en tussen 200 Kieviten langs de Ceresweg bij de Bergerheide werd 15 maart er één uitgeplukt. Een late vogel zat 5 mei eenzaam op een akker bij Kleine Horst. Op een slikeilandje op de Bergerheide fourageerde 13 mei een **Kleine Strandloper**. Maar liefst negen **Temmincksstrandlopers** werden 4 mei gezien nabij Krolhoek, Oeffelt. 7 mei zat er één bij de KBP en diezelfde dag werd er één ontdekt in de Erlecomse Waard, die nog onregelmatig tot 14 mei werd gezien. Op 8 mei werd er één gefotografeerd bij Beugen. Langs de Erlecomse Dam in de Ooij fourageerde 13 en 14 mei een **Krombekstrandloper**, een dag later zat een vogel in de nieuwe afgravingen aan de oostzijde van de Millingerwaard. **Bonte Strandlopers** passeerden het werkgebied tussen 20 maart (één Oude Waal) en 9 april, met op 26 maart vijf in de Bemmelse Polder en eveneens vijf in de Oosterhoutse Waard. De laatste, van 9 april, zat bij de Gebrande Kamp. Bijna elke plek in de uiterwaarden met ondergelopen weilanden en akkertjes leverde vanaf 22 maart wel **Kemphanen** op. De 22e fourageerden er twaalf in de Gendtse Polder. Een ander goed gebied was het Nieuwe Heerenven. Na het dichtvriezen van vele natte velden, werden **Bokjes** gezien langs nog open zijnde stroompjes, zoals bij de Bruuk. Maximaal vier tegelijk werden er hier gezien. Dit aantal werd 16 feb ook opgestoten bij Mulderskop. Een late zat 19 april bij plas 8 van de KBP. Hier en daar werden nog **Houtsnippen** gezien, voornamelijk in de Ooijpolder. Het laatste exemplaar op trek vloog in de ochtend van 23 maart boven het verkeersplein Trajanus in Nijmegen. De eerste **Grutto's** fourageerden 19 feb bij de Oosterhoutse Waard en de Oude Waal. In maart zaten er op de 7e 280 bij Winssen, de 19e 150 in de Oosterhoutse Waard, de 22e 130 op een ondergelopen weiland bij de Vlietberg en 200 in de Gendtse polder. Bij Slijk-Ewijk verbleven er 330 op de 24e. In een ondergelopen weiland bij de Vlietberg liepen 22 maart de eerste drie uitgekleurde **IJslandse Grutto's** en 24 maart zaten er al 23 op het schiereiland in de Oude Waal. De 29e waren dit er nog zeven. In de Bemmelse Polder zaten 3 april negen en 18 april één vogel. Drie uitgekleurde vogels zaten 24 april nog in de Oosterhoutse Waard. Hier zaten ook enkele zeer grijze vogels, vermoedelijk ook IJslandse Grutto's. In april werd bij Maashees de 10e de eerste **Regenwulp** gemeld, de 15e twee bij het Nieuwe Heerenven en zowel bij de Vlietberg als bij Elst werden de 22e resp. één en drie vogels overvliegend gezien. Bij knooppunt Valburg de 30e een trekker naar noordwest en één van de weinige vogels aan de grond zat 10 mei in de Erlecomse Waard. De laatste vogel van dit voorjaar vloog 13 mei over het Driessensven. Van de ruiters was de **Zwarte Ruiter** 19 maart terug in de Bemmelse Polder, de **Tureluur** 12 maart in de Oosterhoutse Waard en **Groenpootruiters** waren vanaf 15 april terug, die dag met elf ex in de Oosterhoutse Waard. In de Lentse Waard en bij de KBP fourageerden 24 april de eerste **Bosruiters** van het voorjaar. Op het Nieuwe Heerenven zaten er 4 mei maar liefst 22. Een zeldzame regio-soort is de **Steenloper**, waarvan er 12 mei twee fourageerden in de nieuwe

Dwergmeeuw, Oude Waal, 23 april 2006

afgravingen langs de E-winkel bij de KBP. Een adult zomer **Zwartkopmeeuw** vloog 20 maart boven een ondergelopen weiland tussen de Chiliboer en de Vlietberg in de Ooi. Een adult zomerkleed passeerde 1 april het pontje van Cuijk op weg naar het noorden. Op 27 april zaten twee adult op het Nieuwe Heerenven die later naar noord vlogen, zodat de twee vogels op 28 april bij Reinderslooi dezelfde zouden kunnen zijn. Een tweede kalenderjaar zat 13 mei op het Nieuwe Heerenven en 15 mei waren twee adulten kortstondig ter plaatse bij de meeuwenkolonie in de Hatertse Vennen. In de vorige rubriek noemde ik 23 nog een opmerkelijk aantal **Dwergmeeuwen**, dit voorjaar was het werkelijk stormachtig met dit meeuwtje. Na een eerste waarneming 20 april van twee vogels boven de Oude Waal, liepen in een paar dagen tijd de aantallen snel op bij de Oude Waal (max 32 op 23 apr), Grote Grindgat bij Weurt (max 31 op 23 apr), Kraaienbergse Plassen (max 18 op 26 apr) en op 26 april maar liefst 95 bij Reinderslooi! Enkele passerende exemplaren zaten 24 april in de Oosterhoutse Waard (twee) en 25 april over de Maas bij Cuijk. Een eerste zomer Dwergmeeuw verbleef van 7 mei tot zeker 15 mei op KBP-plas 5. Na meldingen van solitaire en kleine groepjes **Kleine Mantelmeeuwen** in de late winter en het vroege voorjaar op verschillende plekken, gaan vanaf eind maart, begin april echter de remmen los en worden ze overal gezien, tot diep in de steden. Een zeldzame soort en ook nog een zeer moeilijke qua determinatie is de **Baltische**

*Kleine Mantelmeeuw, Erlecomse Waard,
9 mei 2006*

Mantelmeeuw. Op 10 mei kon voor anderhalf uur een tweede zomer mantelmeeuw bekeken worden bij de Erlecomse Waard, die erg veel kenmerken vertoonde van deze ondersoort van de Kleine Mantelmeeuw. Op 15 mei werd deze vogel weer gezien, nu op de Oude Waal. Zowel bij de Kraaienbergse Plassen als in de Ooijpolder werden frequent solitaire **Pontische meeuwen** gezien. Vanaf de eerste week van mei liepen de aantallen in de Ooijpolder op, met op 7 mei dertien vogels bij de Oude Waal en een paar kilometer verderop, bij de Erlecomse Waard nog eens vijf. In de jachthaven van Grave zat er 15 mei één. Vanuit dezelfde gebieden werd de nu nog iets schaarsere, met één tot drie ex, **Geelpootmeeuw** gemeld. Twee vogels zaten 4 feb op het Strandpark bij Slijk-Ewijk en op een paar andere plekken langs de Maas en Waal werden ze eveneens vastgesteld. De Erlecomse Waard was goed voor waarnemingen van **Grote Mantelmeeuw**, waar op meerdere data vogels werden gezien. Bij Oijen zat er 17 feb één, 18 feb twee bij Geijsselberg, 26 feb één bij de Ewijkse Plaat, één bij de KBP op 1 maart, 4 maart één bij de Afferdense Waard, drie op 27 maart langs de Groenlanden, 1 april drie bij de KBP, twee bij de Oude Waal op 2 april en een derde kalenderjaar 12 april in de Oosterhoutse Waard. De eerste **Visdieven** doken 17 april op meerdere plekken op. Na de ontdekking van een **Noordse Stern** tussen Visdieven bij het Grote Grindgat van Weurt op 23 april, vond de 26e een kleine influx plaats. Bij de Beerendonck kon één vogel langdurig worden bekeken en diezelfde middag werden er maar liefst vier tussen de Visdieven op KBP-plas 5 ontdekt, waarvan er de volgende dag nog twee werden teruggevonden. Op 7 mei werd bij plas 5 weer een rustende Noordse Stern waargenomen. Nadat één **Zwarte Stern** 15 april in de Bemmelse Polder naar oost was overgevlogen kwam de rest langzaam binnen druppelen. Het eerste mannetje **Zomertortel** koerde 20 april op de Paardenwei in de Ooijpolder. Voor een korte tijd zat een **Monniksparkiet** 6 mei zingend

op de hoek van de Persingensestraat en Koudedijk in de Ooijpolder en de eerste **Koekoek** bleek 29 maart onze grenzen te zijn gepasseerd en vloog langs Slijk-Ewijk. De **Ransuil**-roestplaatsen bij Batenburg en Niel (BRD) waren ook dit jaar weer bezet met max acht op 17 jan bij Batenburg en 23 op 29 jan bij Niel. De laatste vogel van Niel werd 19 maart gezien. Leuk is de roestplaats bij KBP-plas 4, met onder meer acht vogels op 27 feb. Vijf vogels zaten hier nog op 26 maart. Naast een **Velduil** 17 maart bij Kekerdom trok 20 april een vogel rustig over de Groenlanden naar noord. Heumensoord was vanaf 9 mei weer goed voor ratelende **Nachtzwaluwen** zowel op het zweefvliegveld (twee) als bij Mulderskop (twee/drie). Bij de Bergerheide zong de 9e ook een mannetje en 13 mei werden mannetjes gehoord bij het Driessensven, op de Bergerheide (twee) en op de Gemeenteheide (één). Het voorjaar was niet verkeerd met vier **Draaihalzen**: 17 april in een woonwijk in Nijmegen, 25 april op de Paardenwei in de Ooij, 5 mei in de Millingerwaard en 7 mei in Malden. Een te kort roepende en daardoor niet geheel zekere **Middelste Bonte Specht** werd 1 april gehoord aan de oostkant van de St. Jansberg. Naast zingende **Boomleeuwerikken** op de bekende broedplaatsen, was er nog een waarneming van 14 trekkers 15 maart over de Groenlanden. Van de zwaluwen was de **Oeverzwaluw** terug op 28 maart boven de Oude Waal, alwaar hier de 20e de eerste **Boerenzwaluw**. De eerste twee **Huiszwaluwen** vlogen 22 april boven de Mookerplas. De enige overvliegende **Duinpieper** verblijdde een vogelaar 4 mei in het Circul van de Ooij. En terwijl op het Nieuwe Heerenven 17 april de eerste **Boompieper** opdook, werden de vele waarnemingen van solitaire en kleine groepjes **Waterpiepers** afgesloten op deze dag met de laatste drie vogels bij de Gebrande Kamp. Grote groepen Waterpiepers werden 27 jan gezien bij de Oude Waal (22ex), 26 feb in de Erlecomse Waard (25ex) en 27 feb in de Gendtse Polder (32ex). Over de Klompenwaard vloog 1 april de eerste **Gele Kwikstaart**. In een paardenwei ten zuiden van plas 7 van de KBP zaten 25 april al vijf vroege **Noordse Kwikstaarten**. Pas 3 mei werden er weer twee gezien in de Millingerwaard. Hier liep het aantal ook op tot 15 op 8 mei en meer dan tien op 9 mei. Langs de Koudedijk zaten er acht op 4 mei. Bij Op de Belt zaten er 5 mei twee en 6 mei één. En in de Koningsvennen fourageerden 11 mei er vijf. Witte Kwikstaarten bekijken heeft dit voorjaar aardig wat **Rouwkwikstaarten** opgeleverd. Een man fourageerde 19 maart bij de Vlietberg, een vrouwtje zat 2 april bij de KBP evenals een mannetje bij de nieuwe afgravingen ten zuiden van KBP-plas 8. Eveneens 2 april een paartje bij de Leemput bij Milsbeek en een vrouwtje was 18 april aanwezig bij zandafgraving Teunissen. Vanaf 27 april werd regelmatig een vrouwtje gezien langs de

Gekraagde Roodstaart, Vlietberg, 21 april 2006

Oude Waal en op 8 mei werd een nieuw vrouwtje ontdekt bij de Erlecomse Waard. 21 **Pestvogels** vlogen 11 feb over Nijmegen, 3 maart waren er 23 's ochtends kort ter plaatse in Malden, 11 maart weer 20 over Nijmegen en twaalf zijn 28 maart kort ter plaatse in Nijmegen-Tolhuis. De laatste 25 fouragerende vogels werden 19 april gezien in Elst. De laatst bekende datum van de door Gijs Kurstjens ontdekte **Roodbuikwaterspreuw** langs het Geldernsch-Nierskanaal is 4 maart. **Nachtegalen** bevolkten de struwelen weer vanaf 16

april met een waarneming bij Tongelaar en 17 april op de Paardenwei in de Ooij. De eerste **Blauwborst** probeerde 24 maart voorzichtig zijn eerste zangstrofes bij de KBP. Een vogel op de 25e bij het Nieuwe Heerenven was iets uitbundiger. Na een waarneming 7 april bij Molenhoek, vielen rond de 21e de **Gekraagde Roodstaarten** als regen uit de lucht. In de Millingerwaard zat 21 april het eerste **Paapje**, de **Tapuit** was iets eerder terug en verscheen 9 april al op het zweefvliegveld in Heumensoord. Na een mogelijk ex op 4 april langs het spoor net buiten Nijmegen, verscheen 6 april het eerste vrouwtje **Beflijster** langs de Persingensestraat in de Ooijpolder. Een man zat dezelfde dag in een wei langs de Teelebeek. Naast flink wat losse waarnemingen, werd de Paardenwei in de Ooijpolder hét gebied voor deze soort, waar vanaf 14 tot 25 april bijna dagelijks wisselende aantallen werden gezien, met op 16 april maar liefst 16 bij elkaar! Of het wisselende of telkens dezelfde vogels zijn is de vraag, maar opmerkelijk was wel dat de groepssamenstellingen qua man/vrouw nogal eens wisselden. Het Heerenven was eveneens een gebied met meerdere waarnemingen en vogels vanaf 19 maart. Spectaculair maar helaas kort, eenmalig en achteraf gedetermineerd was de lijster die 21 maart langs de Lingewal werd gezien. De kenmerken bleken later bij determinatie met gids in de hand eigenlijk alleen heel erg goed te passen op een vrouwtje **Zwartkeellijster**... Een groep van 800 **Kramsvogels** 10 feb bij Bergen is terecht groot te noemen. Andere grote groepen verbleven 31 jan bij Wijchen (338), bij Ewijkse Broek 10 feb (400), 19 feb bij de Violenberg (400) en de Zelderse Driessen (400), 23 feb Wember Veen (300), 19 maart bij Escharen (336) en 18 april 300 bij Middelaar. De eerste **Sprinkhaanzanger** ratelde 15 april bij de CES-locatie in de Ooijse Graaf en een kortstondig aanwezige **Snor** zat 2 mei bij Tiengeboden buitendijks. Een opvallend aantal **Rietzangers** trok in april door met de 17e een zingend mannetje in de Ooijse Graaf, de 23e drie mannetjes langs de Hezelstraat, één hier op de 25e en twee op 2 en 3 mei. 24 april zong een mannetje in de Gendtse Polder en op 29 april één bij de KBP. Een op 5 mei eerst als Orpheusspotvogel gemelde vogel bij het Colenbrandersbos in de Millingerwaard, bleek later een Rietzanger te zijn op afwijkende locatie. In mei werden mannetjes gemeld op de 11e bij Nijmegen-Hatert, de 14e in de Bemmelse Polder en de 15e bij KBP-plas 8. De **Bosrietzanger** was met de waarneming van 23 april bij de KBP weer terug in het gebied, een week eerder, de 17e, liet de **Kleine Karekiet** weer van zich horen langs de Hezelstraat. Slechts vijf minuten zong in de avond van 8 mei een **Grote Karekiet** langs de Hezelstraat, om daarna niets meer van zich te laten horen. Op de Paardenwei en bij St.Agatha zongen 6 mei de eerste **Spotvogels**. Wederom van korte duur en helaas door slechts één waarnemer gezien was de vogel op 2 mei in Nijmegen met kenmerken van een mannetje **Kleine Zwartkop**. En ook nu kon ondanks zoekacties de vogel niet worden teruggevonden. Een **Braamsluiper** reutelde 20 april op de Paardenwei, terwijl de eerste **Grasmus** 15 april alleen werd gezien op de Hatertse Vennen. Een wel heel vroege **Tuinfluiter** zong 9 april bij de Duivelsberg, maar ook de waarnemingen van 15 en 17 april in resp Ooijpolder en St.Jansberg zijn vroeg. **Zwartkoppen** doken her en der zingend op vanaf 28 maart. **Fluiters** 'knikkerden' 19 april op de Wylerberg en 20 april in Heumensoord. De eerste twee **Fitissen** zongen 27 maart in de Hatertse Vennen. Een paartje **Grauwe Vliegenvanger** verbleef 24 april in de Heemtuin van Malden en de eerste **Bonte Vliegenvanger** zat 16 april nabij St.Anthonis. Nadat 22 april al een paartje **Baardman** werd waargenomen aan de westkant van de Hezelstraat, konden 23 en 24 april vele waarnemers een mannetje bekijken aan de oostkant van de Hezelstraat. **Witkoppige Staartmezen** zaten 19 feb, 4 en 5 maart bij Rijkevoort en 26 april bij de Ullingse Bergen. Een nieuwe soort voor het werkgebied is de

Kortsnavelboomkruiper die 1 april tien minuten fouragerend en roepend op de St.Jansberg kon worden bekeken, alvorens de vogel verdween tussen de bomen. Een **Buidelmees** werd 15 april opgemerkt bij de CES-locatie in de Ooijpolder. Op 2 en 10 mei zong een mannetje langs de Hezelstraat. De eerste **Wielewaal** jodelde 21 april in de Groenlanden, snel gevolgd door meer waarnemingen, onder andere bij Tongelaar. Het Oude Heerenven was 7 mei goed voor het eerste vrouwtje **Grauwe Klauwier** dit voorjaar. Een mogelijke, maar vrij goed beschreven mannetje werd 9 mei gezien op de Paardenweide, gevolgd door een man 11 mei in de maasheggen bij Beugen. Weer een mogelijke, ditmaal een vrouwtjestype, werd 14 mei waargenomen bij Beers, De Wiel. Een **Klaepster** verbleef nog tot minimaal 31 maart op de Bergerheide. Twee

Raaf contra lammetje, Katerbosch, 10 april 2006

Klaepsters zouden 1 april bij KBP-plas 5 hebben gezeten en kort daarna zijn doorgevlogen naar noord. 1 maart zat een **Raaf** op de Bergerheide en 26 maart werd een mogelijke gezien bij het Nieuwe Heerenven. Twee vrij tamme Raven fourageerden tussen de schapen in een wei bij Katerbosch/Middelaar van 9 tot 15 april. Ze waren niet altijd allebei aanwezig, maar wel te onderscheiden door een bruiner verenkleed van de één. Ook werden ze ingetogen zingend gehoord. Zingende **Europese Kanaries** zaten 18 feb in Velp, 13

maart bij station Heijendaal in Nijmegen, 5 april in de buurt van de Duivelsberg in het Wylerberggebied en 25 april in Wijchen aan de Kasteellaan. 21 april trok een vogel over zandafgraving Teunissen. **Barmsijzen spec.** werden gezien in wisselende groepsgroottes, van enkele tot tientallen. De grootste gemelde groep bestond uit 100 vogels in de wijk De Biezen in Nijmegen op 6 maart, waarschijnlijk grotendeels Grote Barmsijs. Twee zingende vogels zaten 26 april op Heumensoord, 2 mei vlogen er nog drie over De Heemtuin in Malden en 12 mei vloog er één over de Leemput bij Milsbeek. Afgelopen winter hebben we te maken gehad met een invasie van de **Grote Barmsijs**. Op vele plekken werden groepen gemeld, soms langer pleisterend, zoals bij de Kraaienbergse Plassen en in de wijk De Biezen in Nijmegen. Van **Kleine Barmsijzen** is het aantal waarnemingen opmerkelijk lager, evenals de aantallen. Wel werd nog een Kleine Barmsijs 20 april zingend gehoord in Heumensoord. Nadat de wintergasten waren vertrokken, werden hier en daar in de bossen van Heumensoord en de Bergerheide nog **Kruisbekken** gezien, zeer waarschijnlijk broedvogels. Op 8 en 13 april werden resp. een voedselvlucht en een zich volproppend paartje gezien op Heumensoord. Een vrouwtje **Noordse 'trompetter' Goudvink** zat 6 feb in het Goffertpark en een aantal, onder andere zingend, in een gemengde groep met gewone op 19 maart bij Velp. Een flinke groep van 25 **Appelvinken**, verdeeld over één grote en wat kleinere groepjes zat 4 maart in Malden. Een schatting van 100 **Geelgorzen** werd 1 maart op de Wellsche Heide gedaan, terwijl op de Bergerheide 12 maart een groep van rond de 50 verbleef. Op dezelfde plek, bij de schaapskooi op de Bergerheide zat ook een grote groep **Rietgorzen**, waarvan er onder andere 27 feb ongeveer 80 werden geteld. In deze groep zat 25 feb een **Grauwe Gors**, die zich een paar keer kort liet zien.

Notulen ALV VWG Nijmegen e.o. 23 maart 2006

*Aanwezig: Twan Teunissen, Frank Willems, Erik van Dijk, Peter Hoppenbrouwers, Remco Wester, Laurens Rietveld, Peter Eekelder, Sjak Gielen, Bram Aarts, Hans van Ooijen,
Afwezig met kennisgeving: Paul Gnodde, Marcel Bingley, Rob Gorissen, Jan Jacobs.*

Twan kondigt aan af te treden als voorzitter, Frank Willems dragen we voor als nieuwe voorzitter. Frank blijft R.O. doen. Verder voordracht bestuurslid algemeen, Remco Wester heeft te kennen gegeven dit te willen doen, wil zich vooral op archief gaan concentreren en op bepaalde vwg-activiteiten. De ALV gaat akkoord met deze bestuursveranderingen. Het bestuur is nu met 4 personen vertegenwoordigd, er wordt gestreefd naar 5 personen.

1 Notulen vorige vergadering

Jubileum Mourik, in kleuruitgave koppelen aan fotowedstrijd. Moet wel in begroting passen, Sjak en Harvey gaan kijken naar prijzen. Nu niet in kleur verschenen wegens gebrek aan tijd..

2/3 Mededelingen bestuur / ingekomen stukken

1001 soorten dag op 27 en 28 mei, gecoördineerd door het VOFF, leden kunnen hieraan meedoen. Info bij Peter Eekelder.

Amelandkamp 2006, dit jaar van 25 – 29 mei, opgeven hiervoor bij Peter Hoppenbrouwers.

20 april info-avond landinrichting Ooijpolder in Wilderniscafe in Kekerdom.

Subsidieaanbod Vogelbescherming Nederland, voor mogelijke ondersteuning van projecten.

4 Financiën

De kascommissie, Hans van Ooijen en Paul Gnodde hebben op 21-2-2006 de boeken gecontroleerd en alles in orde bevonden, de penningmeester wordt hierbij gedechargeerd.

Paul Gnodde treedt hierna uit de commissie en zijn plaats wordt ingenomen door Twan Teunissen.

5 Evaluatie jubileumjaar

-Fotowedstrijd, een zeer enthousiaste jury van Kees Nuijten en Bas van den Boogaard, voor dit jaar weer een wedstrijd, echter zonder prijzen. De opzet is nu dat alles eerst ingezonden moet zijn voor een bepaalde datum, dan volgt hierna de stemming. De jubileummourik is niet meer in 2005 verschenen, dit wegens tijdgebrek. De redactie wil de mourik nu op vaste tijden laten verschijnen, data volgen.

-Jaarsoort 2005 de Huiszwaluw; weinig meldingen over de website binnengekomen, onder leden wel veel repons ontvangen.

-Jaarsoort 2006 de Zwarte Roodstaart; Menno Hornman en Kell Eradus nemen het voortouw. Gedacht wordt aan een persbericht in Brug/Gelderlander met foto, actie Sjak en Menno.

6 Overigen/activiteiten

- Waarnemingen: komen binnen via e-mailcirkel Mourik en via onze website www.vogelwerkgroepnijmegen.nl dat aangesloten is op www.waarneming.nl, Remco Wester en Erik van Dijk houden toezicht als waarnemingsecretaris.
- Woensdagavondexcursie: Paul Gnodde houdt hiermee op, gaat verhuizen uit het Nijmeegse/Maldense, Remco Wester zal dit overnemen.
- Inventarisaties: Gelderse Poort loopt zoals gepland, Er wordt een paar ronden gezocht naar mogelijke Middelste Bonte Specht in ons werkgebied, Duitse broedvogelatlas, tot 2008 wordt er geteld, echter hiervoor hebben ze meer tellers nodig, wie interesse heeft om in Duitsland te gaan tellen, contactpersoon is Frank Willems.
- Stuwwal: terug laten komen op oktobervergadering.
- Ketelwoud: terug laten komen op oktobervergadering.
- Riviertellingen: langs de Maas (noordoever) en Waal wordt maandelijks een watervogeltelling gehouden.
- Steltloperstellingen: Er wordt gestreefd elke week te tellen, voor wie dit ook wil doen, contactpersoon Peter Hoppenbrouwers, een jarenoverzicht zal binnenkort ook op de website onder een apart kopje bij de waarnemingen komen.
- Kerkuil: Jan Jacobs, dit loopt.
- Cursussen: vinden niet plaats dit voorjaar, volgend jaar mogelijk. Actie Peter Hoppenbrouwers

Ruimtelijke Ordening:

- Roeivereniging Phocas probeert nog steeds op het Meertje te komen roeien.
- Zwanenbroekje worden de sloten breder afgegraven, 8 ha inzet van een kleine natuurontwikkeling.
- Ontkleiing ten zuiden Ooij door Delgromij langs Leutsche straat.
- Millingerwaard, verdere ontkleiing naar het oosten toe, kapwerk in najaar 2006.
- Gendtse waard, wellicht meer graafwerk.
- Bemmelse, zijn kleine delen afgegraven.
- Lent: Ruimte voor rivieren, besluit komt snel.
- Vlietberg, 1,7 ha opgekocht door provincie Gelderland, alle bedrijven moeten eruit.
- Beijer bij Kekerdome, de opslag is deels illegaal, er wordt geprobeerd ze weg te krijgen.
- Waal west: Graafplannen van geulen in Staartjeswaard, Ewijkse plaat, Oosterhoutse waard en Winssense waard.

7 Rondvraag

Sjak Gielen vraagt of het niet handig een aparte maillijst van leden bij te gaan houden naast de adressenlijst van leden, zodat men elkaar gemakkelijker kan bereiken, hiervoor moet het lid wel toestemming voor geven.

Laurens Rietveld wil weten of het mogelijk is een digiscoop-excursie te organiseren, Peter Hoppenbrouwers wil zich hieraan wel wagen.

Peter Hoppenbrouwers vraagt de ALV nog even aandacht voor deelname aan het vwg-kamp.

Activiteitenkalender najaar 2006

- 26 en 27 aug. Vogelfestival 2006 in de Oostvaardersplassen (nabij het beheersgebouw van SBB aan de Knardijk, vlakbij het spoor), het thema is roofvogels. Kijk op www.vogelfestival.nl voor alle informatie.
- 8 oktober: Dagexcursie Oostvaardersplassen, vertrek vanaf 07.00 uur. Verplicht opgeven hiervoor kan bij Peter Hoppenbrouwers, 024-3234751.
- 1 nov - 1 dec: Stemmen op je favoriete foto van de VWG-fotowedstrijd
- 25 november: Landelijke SOVON-dag in de Vereeniging te Nijmegen.
- 26 november: Dagexcursie Zeeland, vertrek vanaf 07.00 uur. Verplicht opgeven hiervoor kan bij Peter Hoppenbrouwers, 024-3234751.

